

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

АНКЕТИ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ

Анкета для батьків

Чи вмiє ваша дитина орієнтуватися в просторі

1. П.І.Б. _____
2. Скільки повних років вашій дитині? _____
3. Чи орієнтується дитина у визначенні лівої і правої сторони відносно свого тіла?
 - орієнтується
 - орієнтується і може пояснити
 - плутає
4. Чи розуміє дитина ваші інструкції: «Візьми іграшку справа від мене», «Поклади червоний кубик зліва від синього»?
 - розуміє
 - розуміє і може пояснити
 - плутає ліву та праву сторони іншої людини
 - ваш варіант _____
5. Чи може дитина визначити і показати кути, клітинки, поля сторінки зошита?

6. Чи зрозуміє дитина інструкцію: провести лінію зверху вниз, зліва направо у зошиті в клітину?
 - проведе по лініях в зошиті
 - не буде орієнтуватися по лініях але виконає завдання
 - ваш варіант _____
7. Як дитина працює в зошитах-розмальовках?
 - поступово працює на кожній сторінці
 - розфарбовує до кінця малюнки які сподобались (на різних сторінках)
 - працює одним кольором, хаотично зафарбовуючи окремі деталі різних малюнків
 - ваш варіант _____
8. Чи спроможна дитина скласти дитячі пазли, зображення з кубиків ?
 - Складає самостійно
 - іноді потребує допомоги
 - не може виконати вправу
 - ваш варіант _____

9. Чи може дитина в супермаркеті пересуватися за заданим маршрутом (схемою і планом)?
- так
 - запитає у вас та потребує допомоги
 - не курується заданим маршрутом (схемою і планом)
 - ваш варіант _____
10. Чи визначає дитина швидкість та напрямок руху транспорту під час переходу проїжджої частини вулиці, використовуючи відповідні терміни (швидко, повільно, вперед, назад, наліво, направо тощо)?
- завжди самостійно використовує в мовленні просторові терміни
 - використовує іноді
 - плутає, особливо наліво – направо, справа – зліва
 - ваш варіант _____
11. Чи заохочуєте дитину грати в ігри на розвиток орієнтування в просторі? Як?
- купуєте нові іграшки
 - граєте разом з дитиною
 - залучаєте дитину та її друзів до участі у квестах
 - ваш варіант _____
12. Які консультації з теми орієнтування в просторі ви хотіли б отримати у педагогів закладу освіти?
- _____
- _____

Дякуємо за співпрацю.

Анкету розробила вчитель-дефектолог (тифлопедагог) ЗДО №81
Акімова Ганна Алімовна.

Анкета для батьків
Вивчення довільної активності і самостійності дітей
*(Розробила Байєр О.М., к. психол. н., доцент, зав.
кафедри дошкільної освіти КЗ «ЗОШПО» ЗОР)*

Шановні батьки!

Просимо вас розважливо, щиро та повно відповісти на запропоновані запитання, що дозволить нам краще пізнати індивідуальні особливості ваших дітей і допомогти їм у підготовці до навчання у школі і особистісному розвитку.

Запитання анкети (поставте галочку у графі відповідь)		Відповідь		
		Так	Ні	Важко сказати
1. Чи звертаєте ви увагу на активність і необхідність формування самостійності і здатності управляти собою у вашої дитини?				
2. Як на вашу думку, чи відчуває ваша дитина себе людиною, яка вже багато чого уміє робити?				
3. Чи існують у вашій родині правила поведінки які дитина знає?				
4. Чи дотримується ваша дитина у своїй поведінці “родинних правил”?				
5. Чи доручаєте ви своїй дитині робити щось самостійно?				
6. Чи уміє ваша дитина самостійно скласти простий план своїх дій і розповісти про нього?				
7. Чи уміє ваша дитина оцінити досягнутий результат, знайти помилку, виправити її самостійно?				
8. Якщо в дитини виникають труднощі у виконанні доручення, то ви:	а) допомагаєте закінчити роботу разом;			
	б) примушуєте виконати завдання за винагороду або погрожуєте покаранням;			
	в) пояснюєте ще раз інструкцію, щоб дитина сама знайшла спосіб дії;			
	г) виконуєте завдання замість дитини, щоби дитина побачила результат;			
	д) просто дозволяєте їй припинити роботу.			
9. Чи навчаєте ви свою дитину певної послідовності побутових дій?				

10. Назвіть 4 “можна” та 4 “не можна” (правила родини) які дитина, на ваш погляд, знає і яких дотримується у своїй поведінці.

“Можна”:

1 _____
2 _____
3 _____
4 _____

“Не можна”:

1 _____
2 _____
3 _____
4 _____

11. Виконуючи вдома Ваше доручення, які питання задає Ваша дитина?
(обведіть потрібну відповідь)

а) Як це зробити краще?

в) Я так роблю?

б) Чи правильно я роблю?

г) Ті мені допоможеш?

д) інше _____

12. Яке Ваше відношення до помилок дитини? _____

13. За що Ви найчастіше хвалите свою дитину? _____

14. Чи задоволені Ви розвитком своєї дитини в цілому? _____

Дякуємо за участь в опитуванні!

Анкета для педагогів
Визначення рівня емоційного благополуччя і саморегуляції довільної
активності дітей у взаємодії з однолітками

модифікація опитувальника Г.Любленої, Г.А. Широкової ¹⁾

*Развитие эмоций и чувств у детей дошкольного возраста. – Ростов н/Д:
 Феникс, 2005. – С.142-143*

Шановні колеги!

Просимо вас розважливо, щиро та повно відповісти на запропоновані запитання, що дозволить краще пізнати індивідуальні особливості дітей і допомогти їм у підготовці до навчання у школі і особистісному розвитку.

Запитання анкети (поставте галочку у графі відповідь)	Відповідь		
	Так	Ні	Важко сказати
1. Чи впевнена дитина, що її щоранку чекають у групі, що їй раді? (спокійна, проявляє радість від зустрічі з дітьми й дорослими, із задоволенням іде в дитячий заклад).			
2. Чи використовує дитина можливість самостійно, вільно вибирати матеріали, посібники, іграшки на полках й у зонах розвитку в групі?			
3. Чи використовує дитина своє право на вибір діяльності? (сама знаходить собі заняття, може підібрати матеріал, обрати партнера, не очікує дозволу на діяльність тощо).			
4. Чи реалізує дитина своє право на відмову від колективної (спільної) діяльності? (робити щось самостійно в ігровій або розвивальній зоні в ситуації колективної гри)			
5. Чи може дитина обирати свій індивідуальний спосіб дій з матеріалами, посібниками, іграшками? (відразу, або після 1-2 спроб робити не точно за інструкцією, а по своєму, при цьому досягаючи поставленої мети).			
6. Чи використовує дитина право на свій індивідуальний темп роботи? (просить додаткове завдання, якщо виконує його швидко; спокійно доводить розпочату справу до кінця, навіть якщо всі вже впоралися; може закінчити роботу через якийсь час).			
7. Чи використовує дитина можливість			

<p>проявляти свою активність, у тому числі рухову? (уміє грати в рухливі ігри, організовує їх; прагне до руху; спокійно витримує навчальні навантаження).</p>			
<p>8. Чи використовує дитина життєвий простір групи для реалізації потреби як у спілкуванні, так і в усамітненні? (може при бажанні знайти куточок для спокійної самостійної гри або відпочинку)</p>			
<p>9. Чи відчуває дитина себе членом “сім’ї-групи”: висловлює свою думку або проявляє емоції, чи пропонує щось змінити в інтер’єрі, переставити як їй зручно або переобладнати?</p>			
<p>10. Чи прагне дитина отримати визнання, повагу, симпатію у взаємодії з однолітками і дорослими, проявляє ініціативу, сподівається при цьому на підтримку.</p>			
<p>11. Чи виявляє дитина почуття власної гідності? (прагне до високої самооцінки, переживає свою відповідність-невідповідність певним моральним еталонам, правилам, прийнятим у групі, уміє порівнювати себе з іншими, відносить себе до “гарних дітей”)</p>			
<p>12. Чи фіксується дитина на почутті провини, якщо щось не вийшло? (страх помилитися, тривожність, нерішучість, постійне очікування допомоги, підказки й підтримки від дорослого).</p>			
<p>13. Чи відчуває залежність від настрою інших дітей, вихователів? (проявляє “польове поведження”: діти б’ються, плачуть, сміються тощо - і я теж.)</p>			

Дякуємо за участь в опитуванні!

(Розробила Байєр О.М., к. психол. н., доцент, зав. кафедри дошкільної освіти КЗ «ЗОІППО» ЗОР

ДІАГНОСТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ПРОСТОРОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ

1. «Словесне орієнтування»

(К. І. Плаксіна)

Мета: особливості засвоєння словесних позначень простору і просторових відношень (по відношенню до площини, інших зображень).

Обладнання: картка з дев'ятьма зображеннями (Мал. 1), картинка з шістьма кольоровими олівцями, 9 предметних картинок, сюжетна картинка кімнати, картина із зображенням перспектив.

Інструкція: Покажи праву, ліву руку, ногу, вухо і т. д.

1. На картинці 9 зображень. «Де знаходиться собака» і т. д.
2. На картинці горизонтально зображені 6 кольорових олівців. «Де знаходиться синій, червоний і т. д. олівці».
3. «Назви, де розташовані картинки». (3 рази по 3 картинки, розміщуються на площині столу - з'ясовуються просторові відносини між предметами, розташованими вертикально).
4. Картинка з зображенням предметів у перспективі: «Розкажи, що знаходиться ближче від тебе далі?».
5. Сюжетна картинка кімнати, предметів побуту та людей: «Розкажи, де що знаходиться в кімнаті».

Критерії оцінок:

3 бали - дитина використовує відносно точні позначення простору, співвідносить з поруч розташованими об'єктами;

2 бали - дитина використовує приблизні позначення, спираючись тільки на об'єкти, що знаходяться поруч (співвіднесення з площиною, то з предметами);

1 бал - дитина при відповіді використовує вказівні жести і слова «тут», «от», «тут», співвіднесення не визначається.

Мал. 1

2. «Практичне орієнтування»

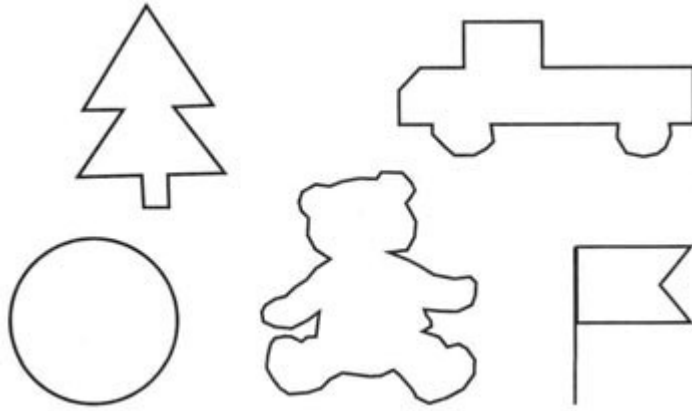
(К. І. Плаксіна)

Мета: виявити наявність уявлень про мікропłaszcкості і мікропространстве і вміння практично орієнтуватися на основі цих уявлень, використовувати схему.

Обладнання: аркуш паперу, олівці, іграшки, схема з контурним зображенням предметів (Мал.2).

Інструкція:

1. «Намалюй на аркуші паперу: у центрі - коло; зліва - квадрат; вище кола - трикутник; нижче - прямокутник; над трикутником - 2 маленьких кола; під прямокутником - маленьке коло.
2. В шафа з трьома полками розставити по словесному вказівкою предмети: «На середню полицю в лівий кут посадити ведмедика. На нижню, в середину поставити матрешку і т. д.» Після назвати місце розташування.
3. «Стань у центрі кімнати і розкажи, що знаходиться ліворуч, праворуч, попереду, позаду від тебе».
4. Дитині дають схему з контурним зображенням предметів, реальні предмети. «Подивися на схему і розстав предмети на столі у відповідності зі схемою. Розкажи про місцезнаходження кожної іграшки».

Мал. 2

Критерії оцінки:

3 бали - дитина розуміє інструкції, виконує правильно відповідні дії при роботі на мікроплощині і мікропространстві, користується при описі просторового положення двома орієнтирами (площина і предмети на ній; об'єкти орієнтирів і точка відліку), правильно використовуючи словесні позначення. Співвідносить практичні дії зі словом, схемою, розрізняє віддаленість.

2 бали - труднощі відповідності дії зі словом і схемою, потрібно розчленовувати інструкції на поетапні дії, помилки при орієнтуванні на мікроплощині листа і столу, орієнтування в мікропространстві, при описі використовує орієнтир на площину.

1 бал - відсутність взаємозв'язку між словом, схемою, дією, віддаленість на око не визначені, при відповідях приблизні або вказівні слова і жести.

3. «Визнач і розфарбуй»

(С. Р. Шевченка)

Мета: виявити особливості розвитку просторових уявлень (дзеркальне відображення з розворотом на 180°), сформованості понять «праворуч - ліворуч», «ззаду - спереду», «вгорі - вниз», вміння оперувати розумовими образами.

Обладнання: 4 картинки, кольорові олівці.

Інструкція:

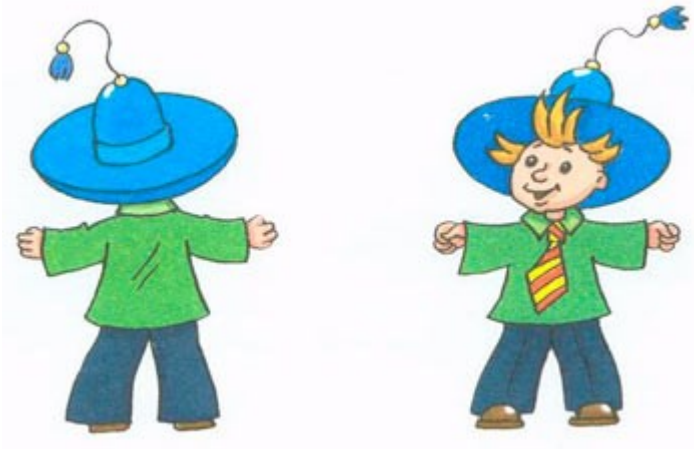
1. «Незнайко в правій руці тримає зелену повітряну куля, а в лівій - квітка. Домалюй картинку» (Мал. 3).

2. «У Маші апельсин лежить ліворуч, а у Даші - праворуч. Напиши імена дівчаток у клітинках вгорі і внизу» (Мал. 4).

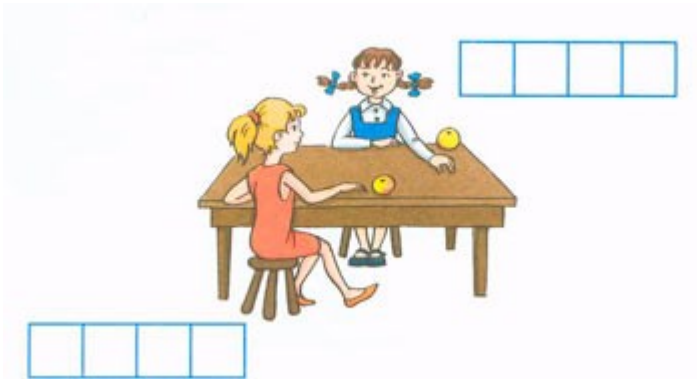
3. «Хлопчики грають в теніс. Саша знаходиться за сіткою. Праворуч від нього Маша. З іншого боку сітки знаходиться Тіма і Діма. Даша стоїть праворуч або ліворуч від Тіми? Назви імена дітей. Напиши першу букву імені в квадратах поруч із зображенням дітей (або зафарбуй квадрати)»

(Мал. 5).

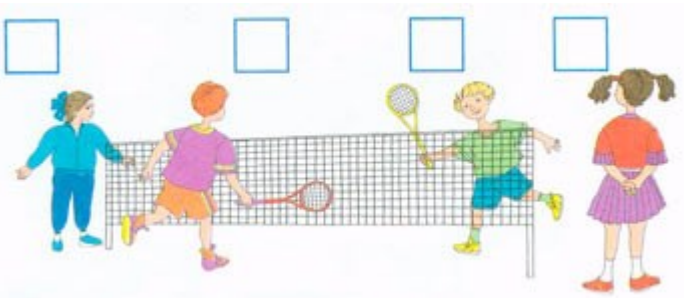
4. «Регулювальник» - розфарбуй червоним олівцем міліціонера, у якого піднята права рука, синім - у якого піднята ліва рука (Мал. 6).

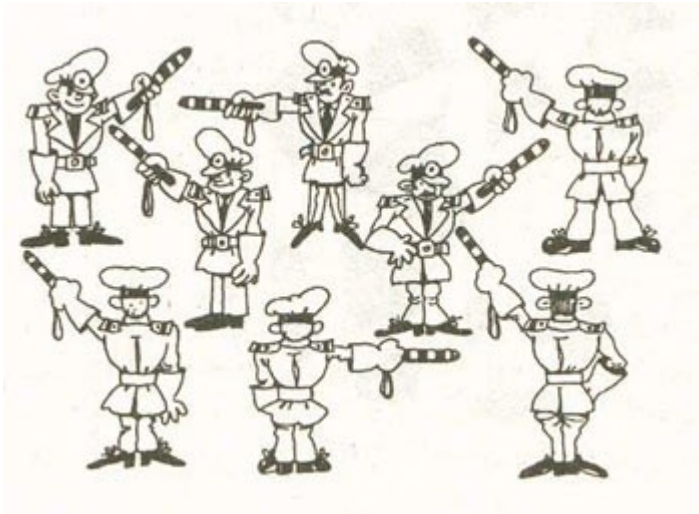
Мал. 3

Мал. 4

Мал. 5

Мал. 6

4. «Схематизація»

(Р. В. Бардіна)

Мета: орієнтування в просторі за схемою шляху з одночасним урахуванням орієнтирів і змін напрямків.

Обладнання: кілька сторінок, на яких зображені галявини з розгалуженими доріжками і будиночками на їх кінцях (Мал. 7-11).

Інструкція:

1. «Перед вами галявина, на ній намальовані доріжки і будиночки. Потрібно правильно знайти один будиночок і відзначити його. Щоб знайти цей будиночок, треба дивитися на лист. У листі намальовано, що йти треба від травички, повз ялинки, а потім повз грибка, тоді знайдете будиночок».
2. «Тут теж два будиночка, і до них ведуть доріжки. Але лист тут інше: у ньому намальовано, як іти і куди повертати. Потрібно знову йти від травички прямо, потім повернути в бік».
- 3-4. «У листі намальовано, як треба йти, в який бік повертати. Починати треба рухатися від травички».
- 5-6. «Будьте дуже уважні. Дивіться на лист».
- 7-10. «Дивіться на лист, у ньому намальовано, як треба йти, біля якогось предмета повернути і в яку сторону».

Типи виконання завдання:

Перший тип - неадекватні форми орієнтування. Діти при цьому розуміють завдання знайти будиночок, але їх вибір випадковий і часто невірним. Як правило, вони враховують лише окремі елементи листи і галявини. У них не сформоване співвідношення схеми з реальною ситуацією.

Другий тип характеризується незавершеною орієнтуванням на одну ознаку.

З'являються необхідні для виконання завдання методи роботи: у кожного повороту доріжки діти звертаються до орієнтирів або до позначення напрямку, зазначеним у листі, і намагаються їм наслідувати. Однак вони ще не можуть працювати так протягом усього розв'язання задачі і до кінця втрачають цей спосіб, на останньому етапі шляху роблять помилки. Завдання 7-10 ці діти взагалі не вирішують, бо не можуть враховувати відразу два орієнтири. Спроби співвіднесення схеми з реальною ситуацією вже є, але просторові уявлення мають фрагментарний характер.

Третій тип характеризується орієнтуванням на одну ознаку. Діти вже можуть співвідносити лист із зображенням на галявині до кінця, але один з них можуть успішно використовувати тільки орієнтири, а інші - тільки зображення напрямків шляху, тому вони не вирішують завдання, що вимагають одночасного врахування напрямків шляху і орієнтирів.

Четвертий тип характеризується незавершеною орієнтуванням за двома параметрами, що дозволяє правильно вирішувати тільки перші шість завдань. Останні чотири завдання вирішуються вірно тільки на початку, з урахуванням одного або двох поєднань поворотів шляху і потрібного орієнтира, на останніх ділянках шляху діти знову потрапляють лише на облік одного параметра.

П'ятий тип - це детальне співвіднесення з одночасним урахуванням двох параметрів. Це вищий тип орієнтування для даних задач.

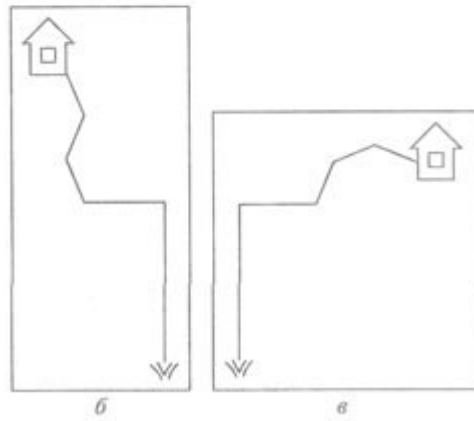
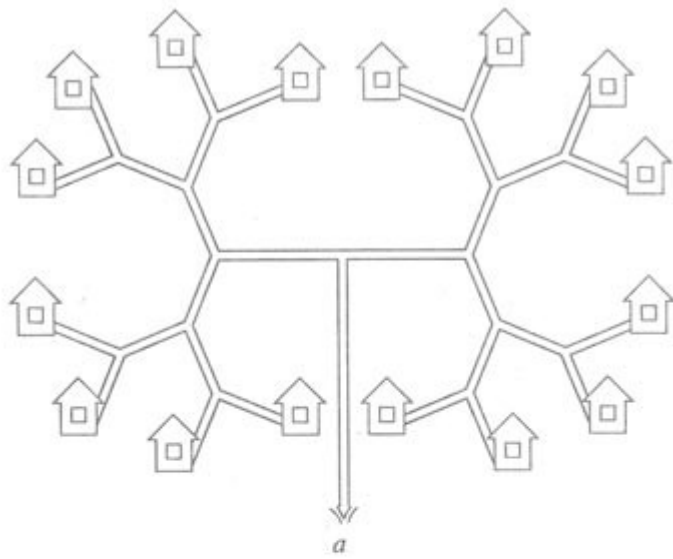
Критерії оцінки:

3 балла - 5 тип за Н. В. Бардіної

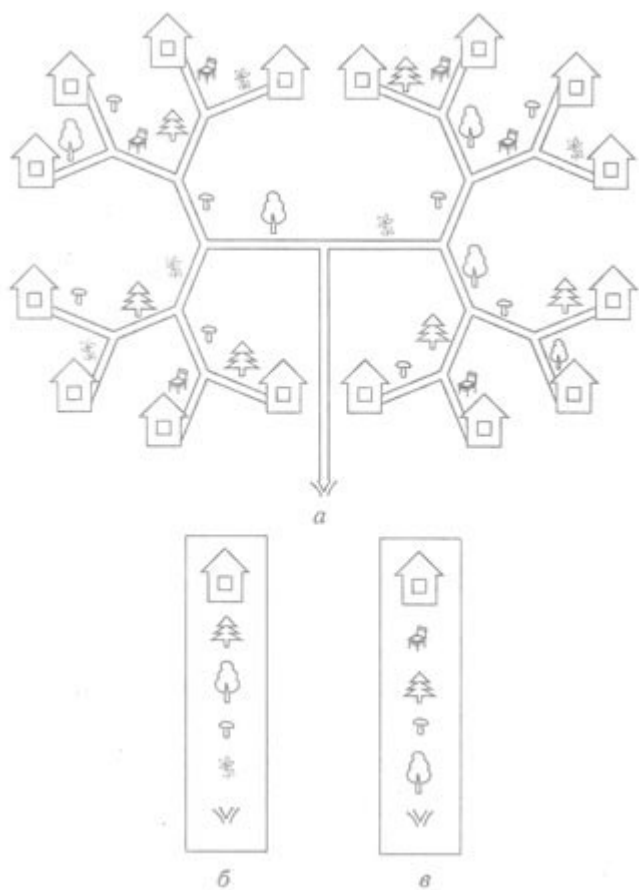
2 бали - 4 і 3 тип за Н. В. Бардіної

1 бал - 2 і 1 тип за Н. В. Бардіної

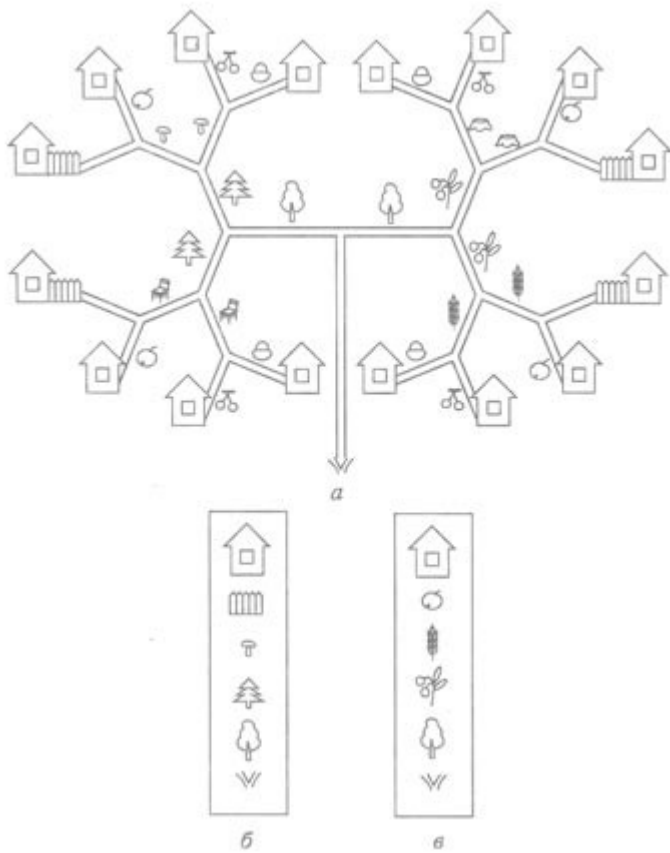
Позначення на малюнках: а - галявинка, б - лист 1, лист 2.

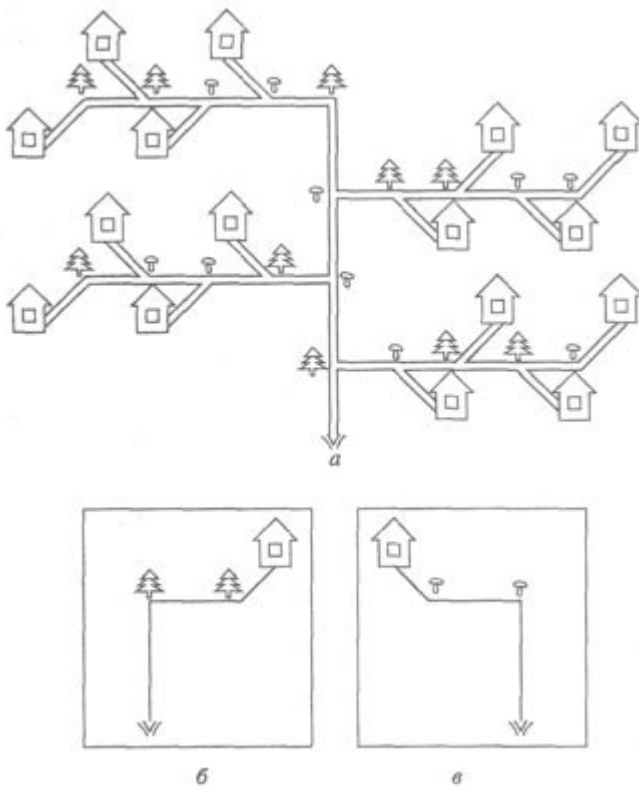
Мал. 7. Матеріал до завдань 1-2

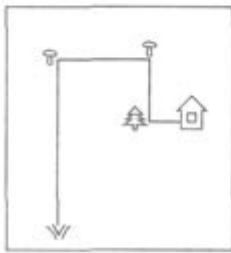
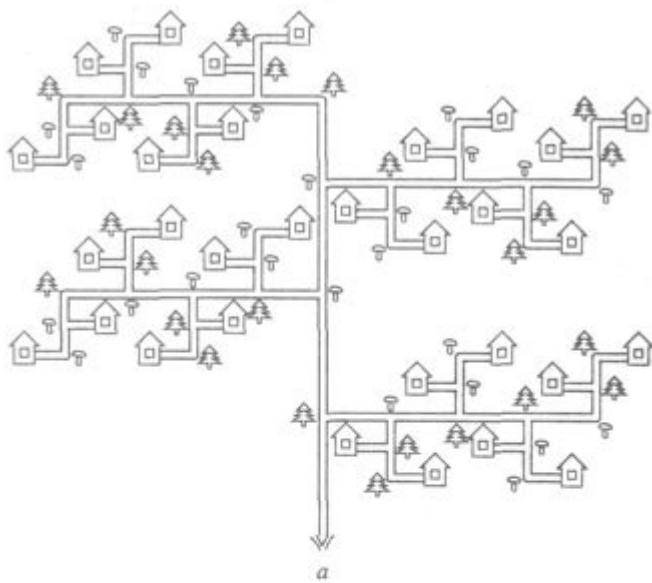
Мал. 8. Матеріал до завдань 3-4

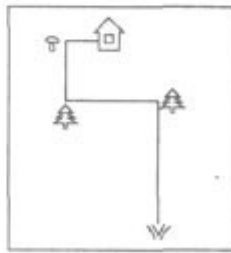
Мал. 9. Матеріал до завдань 5-6

Мал. 10. Матеріал до завдань 7-8

б

в

Мал. 11. Матеріал до завдань 9-10

5. «Положення в просторі»

(М. Безруких, Л. Морозова)

Мета: виявити вміння дізнаватися повернені і перевернені в просторі геометричні фігури, групи фігур і букви.

Обладнання: тестовий буклет (Мал. 12), простий олівець.

Інструкція:

1. «Подивися на першу сходинку. Тут намальовані КУТОЧКИ. Вони всі зображені по-різному, але серед них є один, намальований також, як зразок. Знайди такий самий куточок серед інших і закресли його. Дивись уважно, куточки дуже схожі, але лише один із них «правильний».
2. «А тут потрібно знайти точно такий же КОЛО, як на зразку і закреслити його».
- 3-4. «Тут намальовані ТРИ ФІГУРИ, але вони розташовані не просто так, а в певному порядку. Уважно подивися на них, знайди таку ж групу фігур серед інших і закресли її».
5. «Подивися на зразок, намальовані ДВА ТРИКУТНИКА. Тобі потрібно знайти

точно так само намальовані фігури серед інших серій і закреслити їх».

6. «Подивися на зразок, намальовані КОЛО, КВАДРАТ і ТРИКУТНИК. Тобі потрібно знайти точно так само намальовані фігури серед інших серій і закреслити їх».

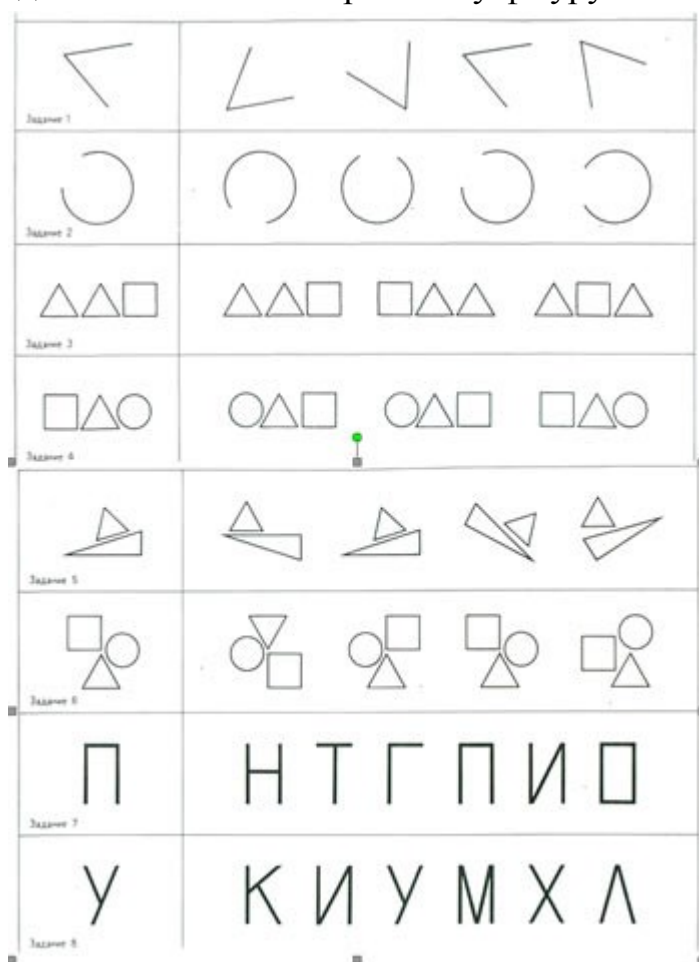
7-8. «А в цих завданнях зразок - ЛІТЕРА. Знайди точно таку ж серед інших серій і закресли її»

Критерії оцінки:

3 бали - дитина правильно вказав фігуру.

2 бали - дитина зазначив неправильну фігуру, але після перевірки знайшов помилку і самостійно виправив її.

1 бал - дитина зазначив неправильну фігуру.

Мал. 12

6. «Просторово-арифметичний диктант»

(Е. К. Ворхотова, Н. Ст. Дятко, Е. В. Сазонова)

Мета: вміння дитини орієнтуватися в просторі (вправо, вліво, вгору, вниз), вміння діяти за правилами, розуміти усну інструкцію і утримувати її в пам'яті.

Обладнання: таблиця з шістьма клітинами.

Інструкція: Таблиця пред'являється дитині зі словами: «Подивися, тут намальована дівчинка». Далі дитині задаються наступні питання:

1. Якщо вона з своєю клітинки піде вправо на одну клітинку, то де вона виявиться? Що вона там знайде? Скільки?
2. Далі вона з цієї клітинки піде вгору теж на одну клітинку. Де вона буде? Скільки у неї тепер стало ягід? І т. д.

Критерії оцінки:

3 бала - дитина правильно виконав 5-6 дій з 6 можливих.

2 бала - дитина правильно виконав 3-4 дії з 6 можливих.

1 бал - дитина правильно виконав 1-2 дії з 6 можливих.

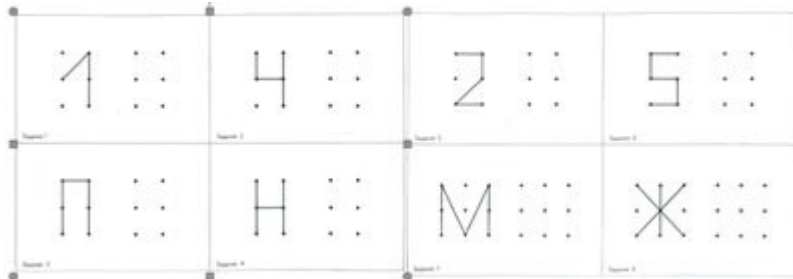
7. «Копіювання»

(М. Безруких, Л. Морозова)

Мета: вивчити просторовий аналіз і вміння копіювати нескладні форми.

Обладнання: тестовий буклет (Мал. 13), простий олівець.

Інструкція: Подивися уважно на малюнок-завдання. Ти бачиш фігуру. На що вона схожа? Але вона намальована не просто так, а по точках, тобто кожна лінія йде від однієї точки до іншої. Тобі потрібно намалювати таку ж фігуру, з'єднуючи лініями вільні точки. Будь уважний, стеж, від якої точки, до якої йдуть лінії.

Мал. 13

Критерії оцінки:

3 бала - дитина правильно відтворював малюнок, зображений у завданні.

2 бали - дитина малює не так, як вони розташовані на зразку.

1 бал - дитина не зміг відтворити зразок.

8. «Гра з лічильними паличками»

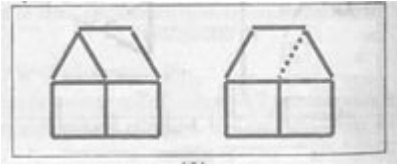
(З. А. Михайлова)

Мета: виявити просторовий аналіз.

Обладнання: лічильні палички, зразки (Мал. 14, 15).

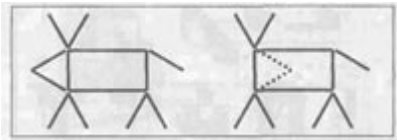
Інструкція:

1. Виклади з паличок будиночок. В яку сторону він повернутий? А тепер переклади одну паличку, щоб будиночок був повернутий праворуч.

Мал. 14

2. Склади з паличок корову. В яку сторону вона йде? А тепер переклади 2 палички так, щоб корова «дивилася» в ліву сторону.

Мал. 15

Критерії оцінки:

3 бали - самостійно відтворює фігуру, виконує правильно дії по зміні напрямку.

2 бали - викладає зразок самостійно, перекладання робить з допомогою педагога.

1 бал - самостійного рішення не знаходить, викладає на зразку.

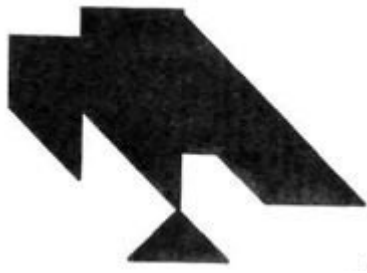
9. «Склади фігуру»

(елементи гри «Танграм»)

Мета: просторове розташування частин, уміння сприймати і відтворювати малюнок з фігур за зразком, давати просторову характеристику розташованим частинам, використовуючи прийменники та прислівники.

Обладнання: набір геометричних фігур («Танграм»), зразок (Мал. 16).

Інструкція: «Подивися на зразок. Склади таку ж фігуру як на зразку».

Мал.16

Критерії оцінки:

3 бала - дитина правильно відтворює фігуру за зразком; пояснює послідовність складання і розташування фігур; користується приводами і прислівниками.

2 бали - дитина складає з допомогою педагога, вибирає фігури по одній, прикладаючи її до зразком; робить спробу розповісти про розташування фігур, помиляється.

1 бал - дитина накладає фігури на зразок, що не може дати їм словесну просторову характеристику.

Критерії рівнів:

Низький рівень - 1 - 1,6 бал

Середній рівень - 1,7 - 2,3 бала

Високий рівень - 2,4 - 3 бали

Характеристика рівнів:

Низький рівень - дитина слабо орієнтується на власному тілі, в просторі з точкою відліку «від себе», не розуміє просторових відносин між предметами, орієнтирами, не розуміє дзеркального відображення і перевернутих зображень, віддаленості, відсутній взаємозв'язок між словом, схемою, дією, дитина не відтворює конструктивні і графічні форми за зразками, не співвідносить схему з реальною ситуацією, просторові уявлення носять фрагментарний характер, аналіз і синтез не сформовані, використовує у мовленні вказівні слова («тут», «тут», «ця» та ін), жести.

Середній рівень - дитина орієнтується на власному тілі, але відчуває труднощі орієнтування в макропространстві кімнати з точкою відліку «від себе»; використовує приблизні позначення простору і просторових відносин, спираючись тільки на об'єкти, що знаходяться поруч; у дитини присутні помилки при орієнтування в мікроплощині листа і столу, труднощі відповідності дії зі словом і схемою; розуміє словесні інструкції, але їх необхідно розчленовувати на поетапні дії; просторовий аналіз і синтез сформований не досить, що ускладнює самостійне викладання силуету предметів за зразком (тобто виконують з допомогою педагога або накладаючи фігури на зразок).

Високий рівень - дитина орієнтується на власному тілі, мікро і макропространстві щодо себе, інших предметів, площини, визначає просторові відносини, відображені в дзеркалі і після повороту на 900 і 1800, розуміє і виконує словесні інструкції, співвідносить практичні дії зі схемою (враховуючи орієнтири та напрямки шляху), в промові використовує відносно точні просторові характеристики, розуміє віддаленість і перспективу, сформований просторовий аналіз і синтез, що дозволяє самостійно відтворювати силуети предметів з графічним зразком, копіювати нескладні зображення.

**ПЕРСПЕКТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ
З РОЗВИТКУ ПРОСТОРОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ ДІТЕЙ
ЗА ДОПОМОГОЮ КУБИКІВ НІКІТІНА, КОЛЬОРОВИХ ПАЛИЧОК
ТА КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВИТКОВИХ ІГОР**

<i>Тема</i>	<i>Мета</i>	<i>Засоби досягнення розвиткові-корекційної мети</i>
1. Схема тіла	Закріплювати вміння дітей орієнтуватись на власному тілі, позначати в мовленні просторове розташування частин свого тіла, визначення симетричності в обличчі.	<p>- <u>Вправи-інструкції:</u> «Розкажи, що де в тебе знаходиться», «Підними вверх...», «Твістер для пальчиків».</p> <p>- <u>Ігрові вправи:</u> «Слухай і відповідай» (з використанням просторових термінів)</p> <p>- <u>Ігри з кубиками:</u> «В якій руці у тебе кубик?», «В якій руці кубик у твого друга?»»</p> <p>- <u>Ігровий комплекс:</u> «Веселі чоловічки» (виконання вправ, робота з паличками, малювання за схематичним зображенням людини), «Повтори рухи за веселими чоловічками»,</p> <p>- <u>Моделювання:</u> «Створи та вгадай настрої» (палички)</p>
2. Орієнтування відносно себе	1. Навчати визначати просторове розташування іграшок з точкою відліку	<p>- <u>Словесні ігри:</u> «Слухай і відповідай» (з використанням просторових</p>

	<p>від себе: справа – зліва, зверху – знизу, спереду – позаду.</p> <p>2. Навчати дітей знаходити і розташовувати кубики і предмети за вказаними напрямками.</p> <p>3. Розвивати вміння визначати просторове відношення між собою та предметами.</p>	<p>термінів), «Хто стоїть справа (зліва) від тебе?», «З якого боку від тебе іграшка?», «Розкажи як стоять кубики?» - <u>Ігри з пальчиками:</u> «Твістер для пальчиків» - <u>Вправи-інструкції з кубиками:</u> «Постав кубик справа від себе», «Поклади кубик перед собою», «Постав там де я скажу» - <u>Логічна гра</u> «Що змінилось?»</p>
<p>3. Орієнтування відносно визначеного предмета</p>	<p>1. Навчати дітей визначати, позначати і порівнювати розташування предметів у просторі відносно один одного.</p> <p>2. Розвивати вміння дітей визначати сторони кубиків, іграшок, та оточуючих предметів; використовувати в мовленні терміни (передня – задня, спереду – ззаду, верхня – нижня, права – ліва).</p>	<p>- <u>Розвиткові ігри:</u> «Візерунок для метелика», «Плутанина», «Поміркуємо» (кубики), «Твістер для пальчиків з паличками». - <u>Вправи-інструкції:</u> «Покажи які кольори з'єднала паличка», «Де знаходиться жовте коло?», «Між якими кольорами знаходиться синій...?» «Твістер для пальчиків з паличками» «Постав кубик на твістер так, як я скажу» - <u>Ігри-схеми:</u> «Розгадай схему», «Поміркуємо», (кубики),</p>

		<p><u>Вправи-інструкції:</u> «Побудуй високий будинок спереду синій – ззаду червоний, низький зліва жовтий - справа білий»(кубики).</p>
4. Напрямки руху	<p>Навчати дітей вміло й активно використовувати в мовленні позначення напрямків руху (вверх, вниз, вперед, назад, наліво, направо, поряд, між, навпроти, за, перед, в, на, до тощо)</p>	<p>- <u>Розвивальні ігри:</u> «Подорож вночі» («Силует та контур»), «Куди полетів метелик»(кубики), «Твістер для пальчиків».</p>
5. Схеми простору а) схема шляху б) схема огляд	<p>1. Ознайомити дітей зі схемою шляху пересування в групі. 2. Навчати складати прості схеми шляху в напрямках: з групи до роздягальної кімнати, до кабінету вчителя – дефектолога тощо. 3. Продовжувати навчати дітей співвідносити реальні предмети з їх умовними зображеннями. 4. Ознайомити дітей з 3-д схемами. 5. Навчати дітей співвідносити розташування предметів на фоні зі схемою. 5. Навчати дітей моделювати прості просторові відношення з</p>	<p>- <u>Ігри-схеми:</u> «Викладем шлях з паличок», «Хто складе кращу схему?», «Виклади та намалюй шлях додому для їжачка» (палички, «Силует та контур») - <u>Розвиткові ігри з кубиками:</u> «Заміни квадрат на кубик», «З горбочка на горбочок» (кубики, палички), «Силует та контур», «Виклади з кубиків» (кубики), «Виклади з паличок», «Знайди силует та поклади на фон Твістер» - <u>Ігри-схеми:</u> «Розгадай схему» (будування за 3д схемою з кубиків), «Поміркуємо» (створення фігури з чотирьох кубиків по трьом проєкціям), «Розташуй кубики на фоні так, як позначено на малюнку»</p>

	кубиків, паличок, трикутним танграмом.	<p>-схемі», «Заміни кубик на квадрат, як на схемі», «Чорно-білий» (кубики, чорно-біла схема), «Зміни колір за схемою» (кубики)</p> <p><u>-Дидактичні ігри:</u> «Змійка» , «Подивись, намалюй, побудуй» (кубики, палички, трикутний танграм)</p> <p><u>-Моделювання:</u> «Виклади за словесною інструкцією», «Намалюй за конструкцією» (кубики, схема-«9 клітин»), «Створи настрої» (палички).</p>
6. Орієнтування в мікропросторі	<p>1. Продовжувати розвивати у дітей навички мікроорієнтування на поверхні аркуша паперу, схеми –«Твістер для пальчиків», «Різнокольоровий квадрат»(4 кольори), «Дев'ять клітин».</p> <p>2. Навчати дітей розташовувати предмети в названих напрямках мікропростору (зверху вниз і знизу вверху, справа – наліво і зліва направо, в правому верхньому куті і в лівому нижньому куті тощо).</p> <p>3. Навчати дітей послідовно виділяти, словесно</p>	<p><u>-Ігри з візерунками:</u> «Поміняй колір», «Склади візерунок» (4, 9, 16 кубиків)</p> <p><u>-Логічні вправи:</u> «Слухай, думай, викладай» (викладання з паличок на різнокольоровому квадраті)</p> <p><u>-Ігри з пальчиками:</u> «Твістер для пальчиків»</p> <p><u>-Вправи- інструкції:</u> «Постав там, де я скажу» (кубики, фон «9 клітин», <u>«Твістер для пальчиків з паличками»</u>)</p> <p><u>-Словесні ігри:</u> «Чарівні фігурки», «Перетворимо картинку» (палички), «Постав кубик за схемою і розкажи»,</p>

	<p>позначати і відтворювати взаємне розташування кубиків, квадратів, паличок, танграма трикутного, силуетів предметів в мікропросторі по відношенню один до одного.</p> <p>4. Ознайомити дітей в ігровій формі з поняттям «симетрія», Закріпити знання про лінію симетрії, поділ об'єкта на дві рівні частини створювати симетричні ряди.</p> <p>5. Удосконалювати вміння розміщувати предмети симетрично один до одного. навчати симетрично відтворювати візерунок з кубиків, проводити умовну вісь симетрії на собі, на предметах, конструкціях, візерунках.</p> <p>6. Навчати знаходити частину предмета, симетричну до заданої, добудовувати (викладати, домальовувати) її.</p> <p>7. Навчати відтворювати симетричні частини предметів з вертикальною та горизонтальною віссю симетрії</p>	<p>«Заселимо будиночок», «Хто де живе?»(силуети предметів),</p> <p><u>-Дидактичні ігри:</u> «Силует та контур», «Який колір наступний» (кубики)</p> <p><u>-Конструктивні ігри:</u> «Поміркуємо», «Розгадай схему», «Чотири кубики», «Чарівні букви», «Плутанина» (кубики).</p> <p><u>- Ігри-схеми</u> «Увага – Симетрик» , «Постав там де я скажу» (кубики, схема – «9 клітин».</p> <p><u>-Логічні вправи:</u> «Допоможи мені виправити помилку»(кубики) «Закінчимо картинку» (палички, кубики), «Твістер для пальчиків з паличками), «Слухай, думай, викладай» (палички, фон - «Різнокольоровий квадрат»)</p> <p><u>-Моделювання:</u> «Намалюй на схемі та виклади»</p> <p><u>-Ігри з візерунками:</u> «Склади візерунок за схемою (букви)» «Склади візерунок за зразком», (кубики),</p> <p><u>-Конструктивні ігри:</u> «Поміняй колір справа (зліва, зверху, знизу)»</p>
7.	1. Розвивати вміння дітей	<u>-Вправи інструкції:</u>

<p>Співвіднесення в просторі</p>	<p>порівнювати розташування предметів в реальному просторі з їх відображенням у дзеркалі. Навчати словесно позначати реальні і відображені в дзеркалі просторові відношення.</p> <p>2. Навчати дітей визначати просторові відношення після повороту тіла (кубика) на 90 і 180 .</p> <p>3. Стимулювати активне використання прийменників та прислівників, що позначають просторові відношення (в, на, під, над, перед, за, поряд, біля, один за одним, між, посередині...)</p>	<p>«Покажи де у метелика праве крило» (палички, дзеркало), «Покажи хто стоїть зліва від ялинки» (силует та контур), «Хто стоїть справа від тебе» (робота з дзеркалом).</p> <p>- <u>Ігровий комплекс:</u> «Веселі чоловічки» (виконання вправ за схематичним зображенням людини)</p> <p>- <u>Ігри-схеми:</u> «Поміркуємо» (читання схем)</p> <p>- <u>Словесні позначення:</u> «Де знаходиться метелик», «Що змінилось?» (кубики)</p>
----------------------------------	--	---

ІГРИ НА РОЗВИТОК ПРОСТОРОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ ІГРИ З КУБИКАМИ НІКІТІНА

ІГРОВІ ВПРАВИ З ВИКОРИСТАННЯМ КУБИКІВ НІКІТІНА

«Склади візерунок»

(розвиваюча гра «головоломки»)

Мета: розвиває просторове і логічне мислення, логіку, окомір, уяву, колірне сприйняття, здатність комбінувати, розумові операції порівняння, аналізу і синтезу, фантазію, посидючість дитини, а також вчить чіткості, уважності, точності та акуратності, поняттю симетрія.

Матеріал: кубики, квадрати для викладання на них кубиків, схеми візерунків та конструкцій, кольорові фони, схема-фон, дрібні іграшки, олівці, фломастери, кольорові лічильні палички, трикутний танграм.

Перший рік навчання

Знайомство з кубиками: казка «Чарівні кубики»

Мета: Ознайомити дітей з набором, кубиків Нікітіна «Склади візерунок», закріпити кольори жовтий, синій, білий, червоний, вчити визначати колір на одноколірних гранях кубика.

Матеріал: набір кубиків Нікітіна «Склади візерунок», казка «Чарівні кубики»

Казка:»Чарівні кубики

Одного разу дівчинка Оленка прийшла у гості до дідуся Івана. Граючись у кімнаті вона побачила на полиці цікаву коробку. Але вона не могла її дістати, та ставши навшпиньки вона дістала до краєчка коробки і підтягнула до себе. Коробка не втрималась і впала прямо на підлогу, а з неї як цукерки посипалися різнокольорові кубики. Вони були так цікаво пофарбовані заглянеш зліва червоний, заглянеш справа синій, піднімеш догори жовто-синій, опустиш вниз червоно-білий. Оленка задивившись на них не почула як у кімнату зайшов дід Іван. Вона дуже злякалася що він буде її сварити. Але дідусь погладив її по голові і сказав: «Ось ти підросла і сама знайшла іграшку яка допоможе тобі навчатися добре в школі, допомагати батькам і мені. Давай я покажу як повернути їх у коробку. Вони чарівні, один день вони сплять під жовтою ковдрою, на слідуючу ніч під червоною і кожену ніч змінюють її колір. Я дарую тобі їх». Оленка і дідусь склали кубики у коробку і з того часу дівчинка дуже часто гралася чарівними кубиками.

Після читання казки необхідно познайомити з кубиками запропонувати відкрити коробку дістати кубики та запитати у дитини, де грань того чи іншого кольору, складання кубиків у коробку одноколірними гранями вверх.

Гра «Мавпочка»

Мета: Вчити створювати конструкції за зразком, використовуючи прийоми приставляння, накладання. Формувати вміння розміщувати кубики вертикально і горизонтально, знаходити колір за назвою. Вдосконалювати вміння переймати рухи за прикладом педагога: швидкі, повільні, різкі. Закріпити поняття зверху – вниз, знизу - вверх. Розвивати зорову увагу, кольорове сприймання, образне мислення, увагу, кмітливість.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», кольорові фони.

Гра полягає в тому, що педагог з кубиків робить якусь модель, а «мавпочки» повинні повторити її якомога точніше. У грі беруть участь педагог – який з двох кубиків будує візерунок та дві, три дитини - “мавпочки”, які все за ним повторюють. Ведучий (дорослий) і діти беруть кожен по два кубика. На початку гри педагог виставляє на фон обидва кубика (не звертаючи увагу на колір граней), а малюки повинні повторити його дії. Далі педагог розвертає кубики червоними гранями вверх по черзі і називає колір (діти повторюють). Наступним завданням у цій грі: поставити кубики один на одній заданим кольором спереду. Ставити кубики на стіл можна підкреслено повільно, або, навпаки, дуже швидко, або зі стуком, а діти намагаються копіювати не тільки самі моделі, але і дії по їх спорудженню. Спочатку пропонуються прості завдання, а потім ускладнюють їх.

Поступово гра ускладнюється, кількість кубиків збільшується та змінюються грані на інші кольори, а знайомі фігури на нові.

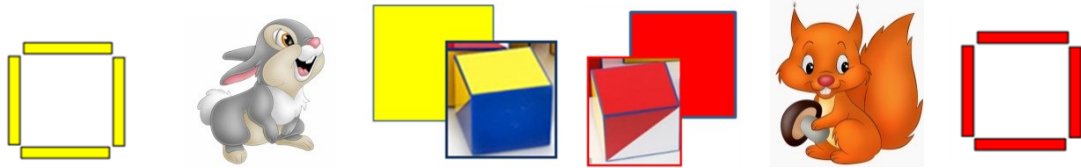
Гра «Килимок для зайчика»

Мета: Формувати уявлення про схематичне умовне зображення предметів (контрастні, силуетні). Вчити створювати конструкції за зразком, використовуючи прийоми накладання. Вдосконалювати вміння співвідносити предмети за кольором та подібністю форм (співвіднесення плоских і об’ємних фігур). Формувати вміння поєднувати в іграх (обігравати) конструкції за сюжетом (килимок для зайчика, білочки). Розвивати логічне мислення, зорове сприймання, вміння порівнювати і узагальнювати.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», кольорові фони - квадрати, іграшка зайчик, кольорові палички.

На першому етапі гри береться всього один квадрат і ставиться на нього кубик з відповідною гранню вверх, потім пропонують дитині поставити кубик на квадрат іншого кольору. Потім беруться два квадрата, потім три. Для зацікавлення маленьких дітей розсаджують на них тваринок і запитують якого кольору «килимок у білочки, зайчика...».

На наступному етапі пропонується створити «килимки» для тваринок з чотирьох паличок (білочка та зайчик виберуть який найбільше сподобався).

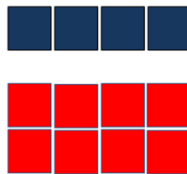

Гра «Доріжка для машинок»

Мета: Вчити розрізняти конструкції за величиною вузький – широкий, співвідносити фігури куб та квадрат, закріпити кольори синій, червоний. Формувати вміння розрізняти рівність і нерівність груп предметів, складати їх за зразком. Закріпити вміння розрізняти та називати геометричні фігури куб та квадрат. Розвивати окомір, зорову увагу, вміння обстежувати форму геометричних фігур використовуючи зоровий та дотиково – руховий способи.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», іграшкові машинки, квадрати сині і червоні.

На першому етапі цієї гри дітям пропонується скласти дві однакові доріжки за довжиною, але різні за кольором (кількість кубиків залежно від здібностей дітей). Запропонувати поміркувати, що треба зробити щоб одна з доріжок стала широкою. Коли дитина освоїть перші завдання, то пропонується скласти доріжку для тваринок або машинок з кубиків спочатку одного кольору потім іншого. Звертається увага на ширину доріжок. Обов'язково з'ясуйте колір доріжки і кількість кубиків (2,3, або 4,5) залежно від індивідуальних можливостей дітей. Обов'язково побудовані доріжки обігруються створюючи ігровий сюжет («Відвеземо моркву зайчику», «Зустрінемо колобка на червоній доріжці»...)

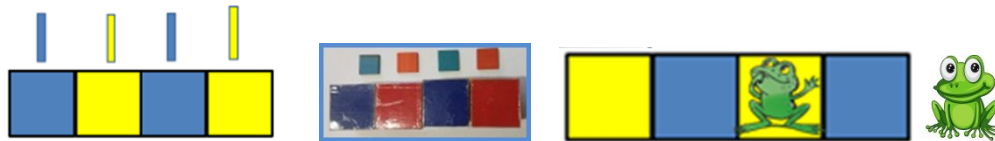
Гра «3 горбочка на горбочок»

Мета: Закріпити знання про основні ознаки предметів: форму, колір, об'єм. Закріпити назви фігур квадрат та куб, основні кольори. Продовжувати вчити чергувати за кольором за допомогою різнокольорових фігур: кубиків, квадратів та паличок. Навчати використовувати в мові просторові означення

сторін фона справа і зліва, вверху і внизу. Розвивати зорову увагу, логічне мислення.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», квадрати, кольорові палички та фони, іграшка жабка.

Коли діти навчаються будувати доріжки одного кольору пропонується побудувати доріжку чергуючи два кольори наприклад для жабки Шкряботушки, зацікавивши дітей особливостями пересування жабки і промовляючи слова стриб на жовтий горбочок, стриб на синій горбочок (колір змінюється з кожною грою за бажанням, робота з кубиками чергується роботою з паличками), використати можна тварин, комах залежно від теми тижня.

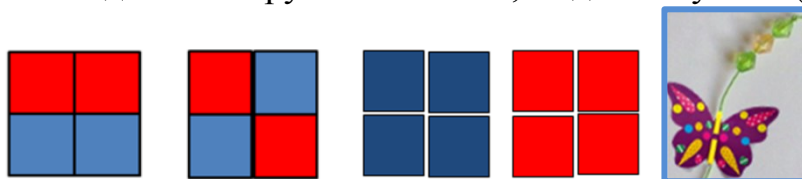

Гра «Візерунок для метелика»

Мета: Навчати дітей визначати і показувати праву і ліву, верхню і нижню сторони візерунка. Формувати вміння складати прості візерунки за зразками з чотирьох кубиків та чотирьох квадратів, співвідносити плоске зображення з об'ємним і навпаки. Навчати використовувати набуті знання працюючи за зразком, довільно. Розвивати кольоросприймання вміння порівнювати та узагальнювати. Виховувати вміння працювати в групі.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», кольорові квадрати, фони, метелик на ниточці з намистинкою.

Діти складають квадрат з чотирьох квадратиків накладаючи їх на зображення квадрата з чотирьох квадратів. Використовують два, три кольори (залежно від здібностей дитини). Коли робота виконана пропонується зробити таке саме завдання тільки з кубиків Нікітіна. Метелик за вказівкою педагога перелітає з одного візерунка на інший, з одного кубика (квадрата) на інший .

Гра «Допоможи мені»

Мета: Навчати дітей переміщувати предмети у вказаному напрямку з точкою відліку від себе (направо – наліво, вверху – вниз). Закріпити основні кольори, назви геометричних фігур куб, квадрат. Розвивати зорову увагу, логічне мислення, дрібну моторику.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», кольорові квадрати і фони.

Педагог складає візерунок сам (кубіки та квадрати використовують по черзі), зробивши одну помітну помилку (збираючи синій квадрат, одну деталь поставте червоного кольору) зробіть вигляд, що не помітили своєї помилки (чи помітить її дитина?) Можна і сказати: «Подивися, де я помилилася? Що я зробила неправильно?»

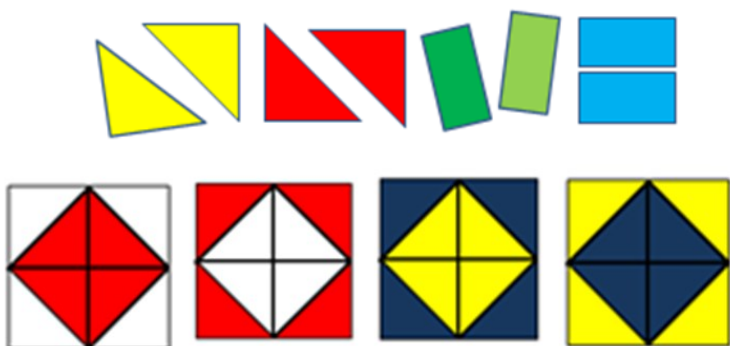

Гра «Ремонтуємо доріжку»

Мета: Навчати позначати розташування предметів відносно себе відповідними просторовими термінами (справа, зліва, зверху, знизу. Ознайомити дітей з різнокольоровими гранями кубиків Нікітіна «Склади візерунок». Формувати уявлення про квадрат та трикутник як плоску геометричну фігуру (сторони, кути), рахувати кількість сторін, кутів.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», квадрати розрізані по діагоналі та вертикально, кольорові фони.

Використовуються квадрати розрізані по діагоналі та вертикально, бажано, щоб кольори не повторювалися. Педагог пропонує дитині зібрати з квадратиків доріжку для ляльок або машинок. Чим більше квадратів вдається зібрати дитині, тим довше буде його доріжка (доріжка буде коротка - ляльки зможуть піти в магазин; якщо довга - в гості, а якщо зовсім довга - в цирк або зоопарк). Спочатку покажіть дитині цілий, нерозібраний квадрат, а потім запропонуйте зібрати такий же з розрізаних частин, у дитини виникне необхідність спочатку розсортувати їх за кольорами та способом розрізання а потім скласти з кожної купки квадрат. Починайте з найпростіших квадратів з двох частин. Рівень складності залежить від кількості частин, на які розрізані квадрати. Попередньо частини можна заховати і пограти в «гаряче-холодно», щоб дитина сама знайшла фрагменти. Після виконання завдання запропонувати попрацювати з кубиками Нікітіна використовуючи двоколірні грані склавши з чотирьох кубиків: білий, червоний, синій, жовтий квадрати.

Другий рік навчання

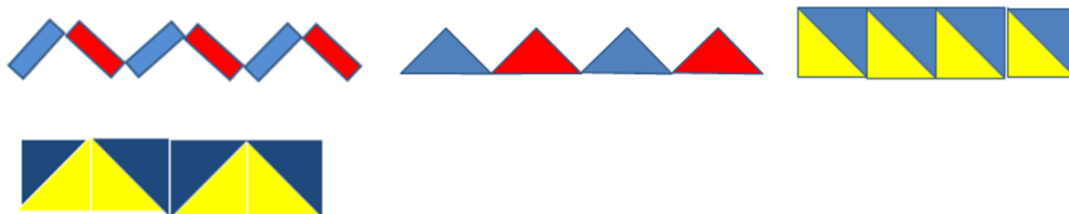
Згодом ускладнюють візерунки і переходять від використання одноколірних граней кубика до двоколірних, поєднують роботу з трикутним танграмом.

Гра «Змійка»

Мета: Навчати дітей визначати грані кубика двоколірні та одноколірні, їх розташування відносно себе. Вдосконалювати вміння викладати візерунок, чергуючи за кольором геометричні фігури або палички у певній послідовності. Розвивати зорове сприймання, вміння порівнювати і узагальнювати.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», трикутний танграм, кольорові палички, зразки, фони.

Для цієї гри використовують чотири, шість кубиків, у яких межі пофарбовані в різні кольори. Пропонується виконання роботи чергування за кольором в роботі з паличками за зразком. Працюючи з кубиками знаходження двоколірних однакових граней викладаючи їх за зразком, розвертаючи кубик до себе різними гранями шукаючи потрібну.

Гра «Подивись, намалюй, побудуй»

Мета: Навчати дітей перетворювати геометричну фігуру шляхом розподілу навпіл по діагоналі або створюючи з двох інших. Навчати зображувати предмети різними способами викладанням кубиками, паличками малюванням за схемою.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», кольорові палички, олівці, схеми для малювання.

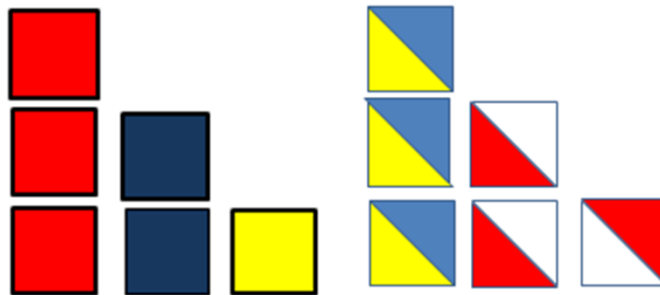
Знаходять два кубика з двоколірними гранями червоно - білий та синьо - жовтий, ставлять перед собою на фон і за допомогою трикутного танграма та паличок створюються квадрати (діти працюють за зразком, вказується кількість паличок та трикутників для викладання квадратів). Надалі завдання змінюються, потрібно, дивлячись на кубики, зробити малюнок візерунка.

Гра «Високий - низький»

Мета: Навчати дітей розрізняти і порівнювати конструкції з кубиків за кольором та висотою, будувати в порядку від вищого до нижчого і навпаки. Вдосконалювати вміння порівнювати групи кубиків за кольором, розміром, місцем розташування. Розвивати окомір, зорову увагу, логічне мислення, кольорове сприймання.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», фони, картинка до казки «Три ведмедя».

Для трьох ведмедиків з казки будують будинки для Михайла Потапича - високий, Настасьї Петрівни середній і маленького Мішутки – низький. Коли діти навчаться будувати з одноколірними гранями пропонують змінити грані на двоколірні. Запропонувати побудувати першим будинок для Мішутки – від найменшого до найбільшого для Михайла Потапича.

Гра «Який колір наступний»

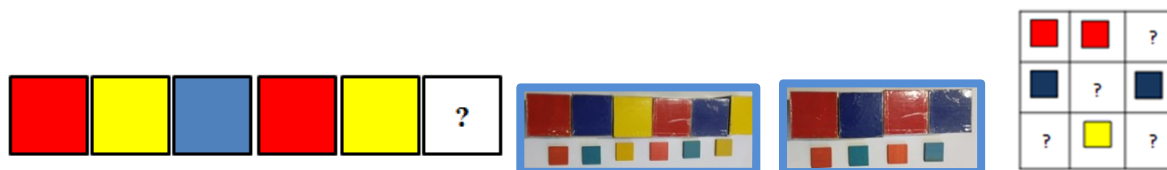
Мета: Закріпити назви основних кольорів, Формувати розуміння того, що колір є однією з ознак предметів. Розвивати мовлення (узгоджувати в мовленні назви кольорів з назвами предметів), зорове сприймання, вміння фіксувати

увагу на кольорових ознаках предметів. Вдосконалювати вміння чергувати за кольором.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», кольорові квадрати, фони, схема «9 клітин».

З кубиків створюється доріжка за зразком або за вказівкою педагога чергуючи два, три, чотири кольори (залежно від здібностей дитини). Чергування за кольором пропонується виконати з квадратиків, кубиків (за допомогою зразка), або по пам'яті.

Використовуючи схему «9 клітин» пропонується закінчити рядок поставивши в пусті клітини кубик відповідною гранню вверху.

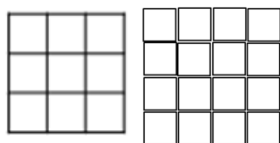
Третій рік навчання

Гра «Увага Симетрик».

Мета: Ознайомити дітей в ігровій формі з поняттям симетрії, її значення для створення візерунків. Формувати вміння визначати симетричні частини візерунка. Розвивати графічні здібності, пам'ять, логічне мислення, зорове сприймання.

Матеріал: кубики Нікітіна, схеми для замальовок, олівці.

Діти створюють з кубиків візерунок або зображення предмета за зразком. Знаходять симетричні частини вказуючи на їх місцезнаходження (у верхньому – нижньому правому куті; у верхньому – нижньому лівому куті; справа – зліва – зверху – знизу посередині, центр). Роботу закривають і дитина повинна намалювати зображення або візерунок з максимальною точністю (малюють на схемі - аркуші).

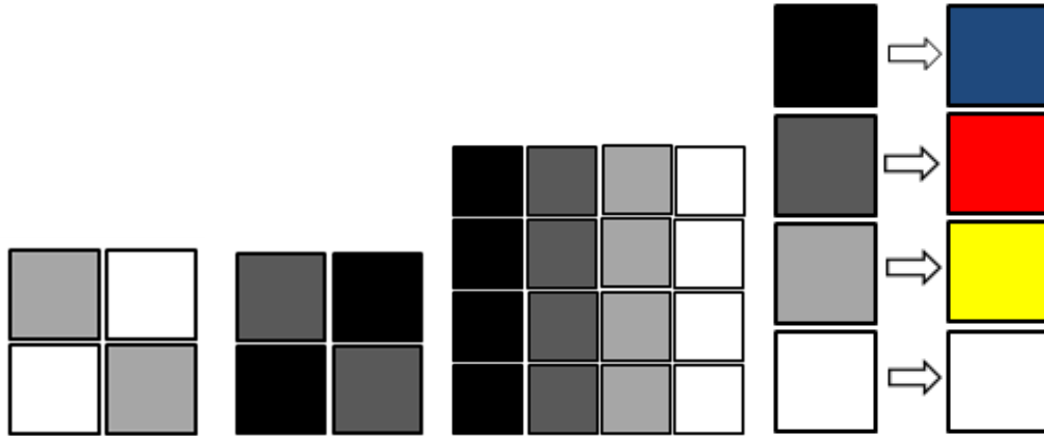

Гра «Чорно-білий»

Мета: Навчати зорово визначити колір за насиченістю чорно-білого зображення співвідносити його з кольоровим зображенням. Вдосконалювати вмінні користуватися схемами. Розвивати логічне мислення, зорову увагу, кольоросприймання, вміння співвідносити відтінки чорного з окремим кольором.

Матеріал: кубики Нікітіна, схеми – підказки, зразки, фони.

Коли діти добре знають основні кольори та їх відтінки можна запропонувати роботу з використання чорно - білих схем (насиченість чорного). Необхідно зорозуміти за насиченістю частину схеми та виділити колір який ймовірно відповідає чорно-білій схемі (чорний-синій; темно - сірий відповідатиме червоному; сірий – жовтий; білий – білий), використовувати схеми підказки під час підбору кольору.

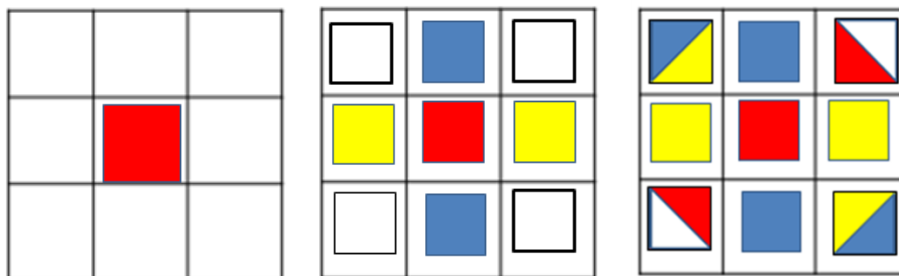

Гра «Постав там де я скажу»

Мета: Навчати дітей моделювати прості просторові відношення з кубиків, послідовно виділяти, словесно позначати і відтворювати взаємне розташування фігур в мікропросторі (схема) по відношенню один до одного.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», фон – схема «9 – клітин».

Посередині на фоні виставляється кубик з червоною (синьою, жовтою...) гранню ввех, поступово за вказівкою педагога до нього приставляються кубики інших кольорів. Діти мовно позначають де і який кубик стоїть (зверху від червоного стоїть синій колір, зліва від червоного стоїть жовтий колір і т.д.). Таким чином створюється візерунок з кубиків і наступне завдання: намалювати на схемі цей візерунок дивлячись на кубики (залежно від здібностей дітей малювання візерунка здійснюється по пам'яті).

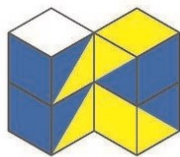

Гра «Розгадай схему»

Мета: Розвивати вміння дітей визначати грані кубика за кольором та розташуванням відносно себе: спереду – ззаду; зліва – справа; зверху – знизу. Стимулювати активне використання прийменників та прислівників, що позначають просторові відношення (на, під, над, перед, за, поряд, один за одним, між, навпроти, посередині тощо).

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», 3Д схеми, кольорові фони.

Створення макета за 3д схемою з збереженням кольорів, якщо дитина виконала завдання можна запропонувати виконати таку ж схему тільки змінити кольори.

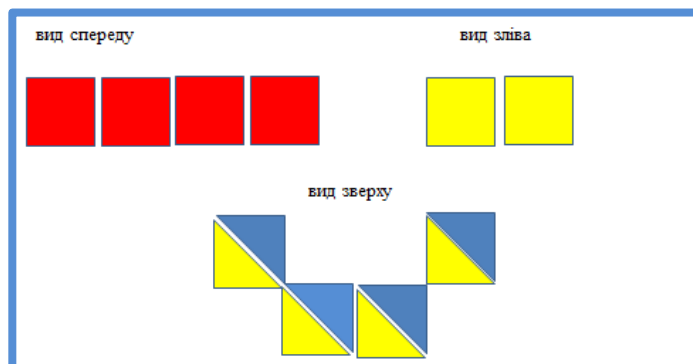
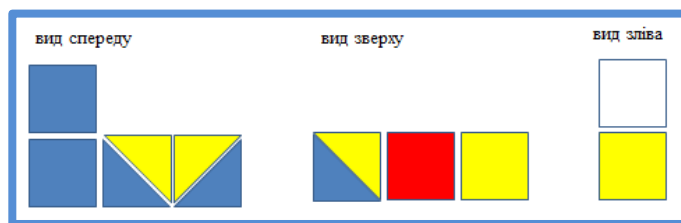

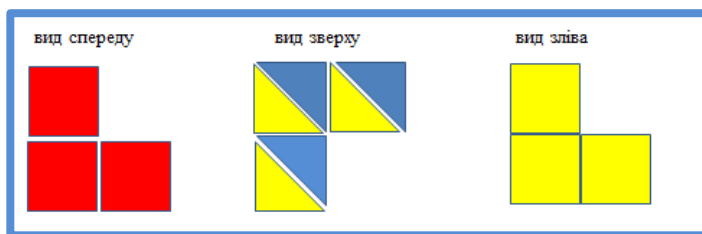
Гра «Поміркуємо»

Мета: Навчати читати схему зображення конструкції. Розвивати вміння моделювати реальні просторові відношення. Удосконалювати навички дітей самостійно розташовувати кубики в названих напрямках мікропростору (змінювати місце, визначати різницю, словесно позначати розташування).

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», схеми, фони.

Створення фігури з чотирьох кубиків по трьом проекціям

Гра «Чотири кубики»

Мета: Навчати дітей послідовно виділяти, словесно позначати і відтворювати взаємне розташування кубиків в мікропросторі по відношенню один до одного створюючи візерунки та зображення предметів з чотирьох кубиків. Розвивати зорову увагу, фантазію, логічне мислення, бінокулярний зір, вміння виконувати завдання з обмеженою кількістю кубиків.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», зразки, фони.

Дитині пропонується скласти візерунок або предмет з чотирьох кубиків за зразком. Якщо з завданням діти впорались пропонується виконання по пам'яті і творчі завдання, але кількість кубиків повинна залишитись незмінна.

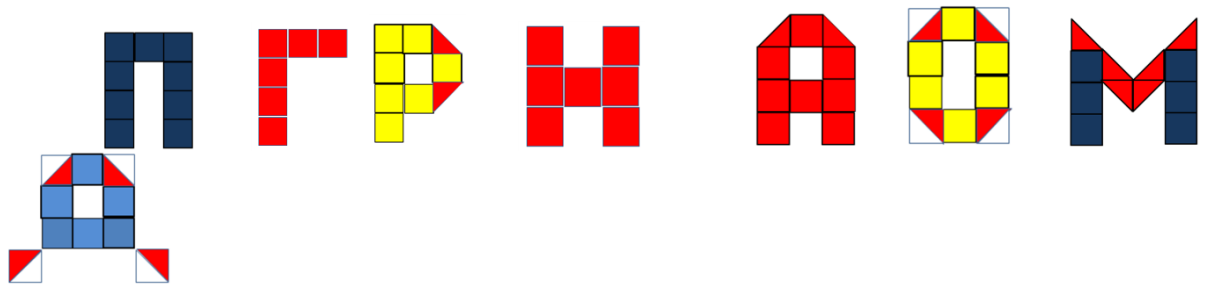

Гра «Чарівні букви»

Мета: Закріпити знання дітей про колір та спосіб розділення грані кубика по діагоналі, використання двоколірних граней кубика для створення букв. Закріплення уявлень про букви (бачимо, пишемо, викладаємо). Розвивати зорову увагу, вдосконалювати окомір, кольорове сприймання.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», зразки – схеми букв, фони, палички.

Коли діти вже знають букви їм пропонують за схемою створити букви. Далі змінюється наочний матеріал і пропонується створити букви за допомогою паличок. Наступним етапом роботи з буквою буде відтворення на схемі-аркуші букви за допомогою малювання.

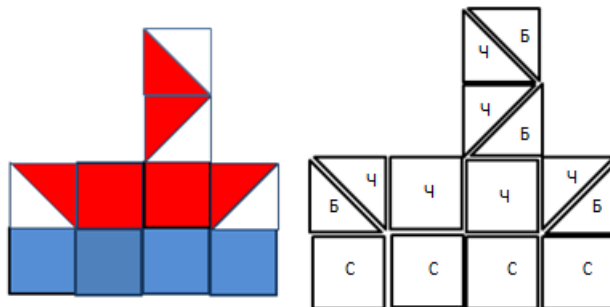

Гра «Плутанина»

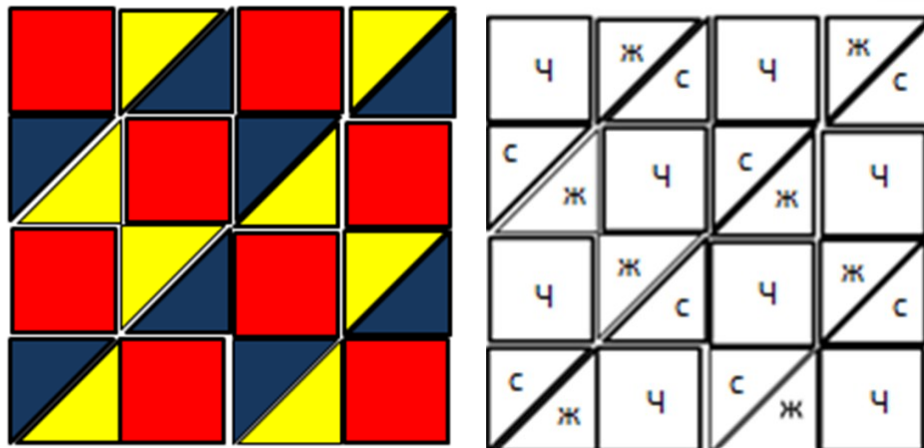
Мета: Формувати вміння співвідносити колір з першою буквою слова назви кольору. Вдосконалювати навички викладання мозаїчних рядів. Закріпити вміння визначати перший звук в слові та позначення його буквою. Розвивати зорову увагу, конструктивне мислення, дрібну моторику, логічне мислення, бінокулярний зір.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», кольорові зразки, чорно – білі схеми з буквами – позначками кольору.

Коли діти вже знають букви їм пропонується завдання скласти фігури або зображення за схемами де колір визначений буквами.

С - синій
Ж - жовтий
Ч - червоний
Б - білий

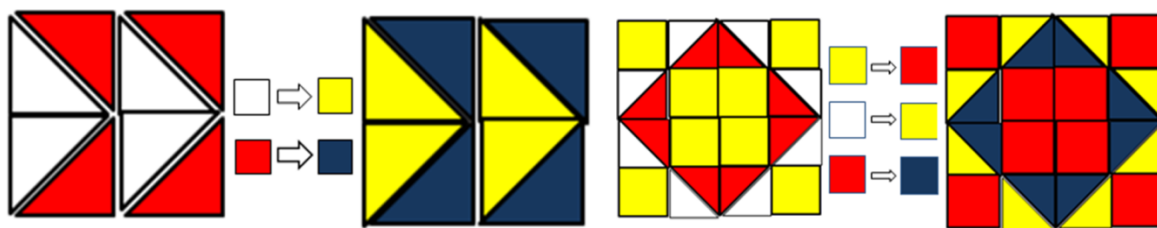

Гра «Поміняй колір»

Мета: Формувати вміння створювати візерунки схематично однакові але різні за кольором. Вдосконалювати вміння словесно позначати розташування кубиків на фоні відповідними термінами: справа, зліва, зверху, знизу. Розвивати зорову увагу, логічне мислення, вміння моделювати просторові відношення за допомогою схем – підказок.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», схеми – підказки.

Дітям пропонується скласти за зразком візерунок, не руйнуючи його викласти такий саме тільки з іншими кольорами за допомогою схеми - підказки. Коли дитина вже навчилася працювати за зоровою підказкою, ускладнюється завдання і діти працюють за усною підказкою або за власним задумом.

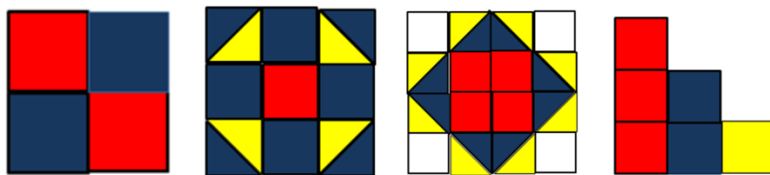

Гра «Склади візерунок»

Мета: Навчати визначати симетричні частини візерунка. Закріпити поняття «однаковий», «симетричний», створювати симетричні ряди, поділяти візерунки на дві рівні частини. Розвивати творчі здібності, увагу, окомір, логічне мислення. Виховувати самостійність у роботі.

Матеріал: кубики Нікітіна «Склади візерунок», фони.

1. Побудова доріжок, квадратів, сходинок з 4-х кубиків.
2. Складання візерунків з 4-х кубиків.
3. Складання простих візерунків з 9 кубиків.
4. Складання простих візерунків з 16 кубиків.
5. Придумування власних візерунків з 4, 9, 16 кубиків.
6. Малюнок за складним візерунком.

Поступово діти вигадують нові візерунки з 9 або 16 кубиків змінюється складність завдань в надзвичайно широкому діапазоні тобто виконують вже творчу роботу.

ІГРИ З ПАЛИЧКАМИ

Різнокольорові палички (однакової довжини)

Широко відомі всім рахункові палички можуть бути не тільки рахунковим матеріалом. З їх допомогою можна в доступній розумінню для дітей формі познайомити з початками геометрії, з поняттям «симетрія»; розвивати просторову уяву, зорову увагу і пам'ять, логічне мислення, дрібну моторику рук. Робота з паличками дозволяє перевести практичні, зовнішні дії у внутрішній план, створити повне, чітке і в той же час досить узагальнене уявлення про поняття. Виникнення уявлень, як результат практичних дій дітей з предметами, виконання різноманітних практичних операцій, які є основою для розумових дій, вироблення навичок рахунку, вимірювання, обчислень, створюють передумови для загального розумового і математичного розвитку дітей.

Палички – це множина, в якій приховані численні математичні ситуації. Колір і величина, моделюючи число, підводять дітей до розуміння різних абстрактних понять, що виникають в мисленні дитини як результат її самостійної практичної діяльності

Підбір вправ здійснюється з урахуванням можливостей дітей, рівня їх розвитку, інтересу до вирішення інтелектуальних і практичних завдань. При цьому потрібно дотримуватись принципу «від простого до складного». Для дітей які мають порушення зору обов'язково виконання завдань на кольорових фонах призначених лікарем офтальмологом, та послідовність у виконанні роботи: перегляд шаблону з орієнтуванням на ньому (визначення місцезнаходження кожної частини об'єкту), накладання на нього, викладання на фоні з зоровою підказкою, робота по пам'яті, творча робота.

В іграх з паличками, які можуть носити характер змагання, дитині слід надавати можливість прояву самостійності у пошуку рішення або відповіді на поставлене питання, вчити висувати припущення та їх перевіряти, здійснювати практичні та уявні проби. Допомогу дитині краще надавати в непрямій формі, пропонуючи подумати ще раз, але по-іншому, спробувати виконати завдання, схвалюючи правильні дії і судження дітей. Їх називають завданнями на кмітливість геометричного характеру, так як в ході рішення, як правило, йде перетворення одних фігур в інші, а не тільки зміна їх кількості. У дошкільному віці використовуються найпростіші головоломки. Вправи можуть носити комплексний характер, дозволяючи вирішувати одночасно кілька завдань. Бажано у вправі передбачати перегляд всіх можливих варіантів вирішення задачі.

1 рік навчання

Казка «Дарунок від Алінки»

Мета: Ознайомити дітей з паличками, що містяться в наборі, вчити визначати їх колір.

Матеріал: набір паличок та скринька.

Жила собі дівчинка Алінка. Одного разу на день народження їй подарували чарівну, красиву скриньку. Коли вона її відкрила заграла чарівна музика і побачила вона там різнокольорові палички, як з'ясувалося вони вміли лічити, будувати, вирішувати задачки, створювати картинки і у всіх були різні імена-кольори: червоний, жовтий, синій, зелений. То ж згодом і Алінка навчилася всьому, що вміли палички-хлоп'ята. Вона вивчила імена всіх братів. І сьогодні я зустріла Алінку біля школи і розповіла про вас, які ви розумні, кмітливі, з задоволенням малюєте і вона передала вам у подарунок скриньку з паличками. Вона виросла, багато чому навчилася завдяки чарівним паличкам, хоче щоб і ви змогли теж всьому навчитися (зі скриньки достаються кольорові палички).

Педагог пропонує: «Давайте разом познайомимося з паличками». Педагог бере паличку і запитує якого вона кольору. Якщо дитина правильно називає колір, то вона забирає паличку собі. Якщо ж дитина не може визначити колір педагог називає колір, а паличку кладе у скриню. Потім бере наступну паличку. Гра закінчується коли дитина познайомиться з усіма кольорами-паличками.

Гра-конструювання «Поїзд»

Мета: розвивати у дітей уявлення про колір та вміння його називати, про геометричні фігури прямокутник, квадрат, трикутник вміння порівнювати їх між собою за зовнішніми ознаками та за кількістю паличок які використали для їх зображення, учити дітей розуміти поставлене завдання та вирішувати його самостійно.

Матеріал: набір кольорових паличок, силует паровоза за кількістю дітей, шаблони вагончиків, іграшки для обігравання сюжету, фони.

Кожна дитина буде на фоні вагончики: приєднує їх до паровозу,

Педагог обговорює з дітьми, якого кольору вагони, якої форми, скільки паличок було використано для створення квадратного вагончика, трикутного, прямокутного. Дорослий пропонує дітям обіграти конструкцію.

1-2 рік навчання: діти створюють два або три вагончика (квадрати), використовується гра «Живі фігурки».

3 рік навчання: діти виконують завдання за вказівкою педагога (перший вагон квадрат, другий трикутник, третій прямокутник, для кожної фігури задається колір і кількість паличок).

Гра-конструювання «Парканчик для тварин»

Мета: розвивати у дітей бінокулярний зір, зорову увагу, уявлення про колір, вміння називати його, уміння визначати предмети за висотою; формувати у дітей навички самооцінки і самоконтролю.

Матеріал: іграшкові тваринки, набір паличок, шаблон для накладання, фони, кубики Нікітіна.

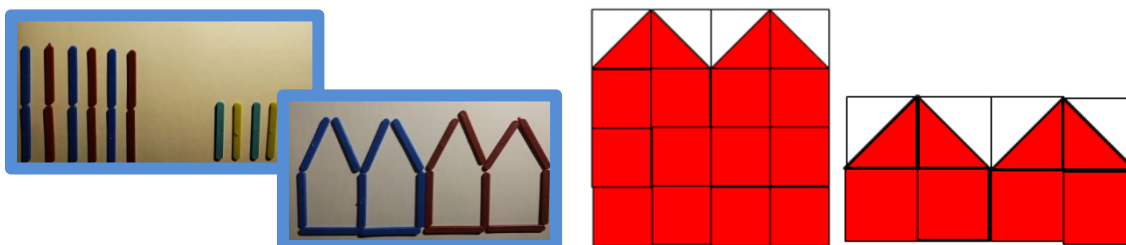
Педагог пропонує дітям побудувати паркан для звірят. Дітям потрібно накласти палички на шаблон відповідно до розміру тварини яка стоїть на фоні.

Педагог обговорює з дітьми, для кого паркан високий - дві палички, а для кого низький - одна паличка, підводить до самостійного висновку: чим більше тварина, тим вище паркан, чим менше тварина тим менше паркан.

1 рік навчання: високий-низький (високий 2 палички, низький 1 паличка)

2 рік навчання: високий 3 палички, середній 2, низький 1 паличка

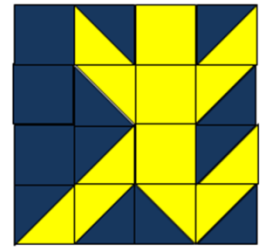
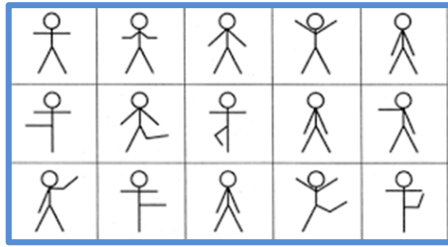
3 рік навчання: високий-середній-низький додається чергування за кольором, будується паркан складної форми.

Вправа «Веселі чоловічки»

Мета: формувати уявлення про просторове розташування частин тіла (голова вверху, а ноги внизу, одна рука права, а друга ліва). Навчати дітей позначати розташування частин свого тіла відповідними просторовими термінами: права, ліва, верхня, нижня, справа, зліва, зверху, знизу, спереду, позаду. Навчати словесно позначати і відтворювати взаємне розташування паличок які позначають частини тіла людини. Вдосконалювати вміння співвідносити зоровий образ схеми людини з положенням свого тіла.

Матеріал: схеми людини у різному положенні, кола-голова, кольорові фони, кубики Нікітіна «Склади візерунок».

1 рік навчання: (використовуються 2-3 схеми під час однієї гри) педагог пропонує повторити як стоїть чоловічок за схемами декілька разів потім накладають палички на одну зі схем додаючи коло-голову.

2 рік навчання: (кількість схем 3-4 залежно від рівня розвитку дітей) проводиться вправа «Зроби як чоловічок» (виконання вправ постави тулуба), по черзі накладаються палички на схематичне зображення і пропонується після виконання завдання викласти на кольоровому фоні за зразком.

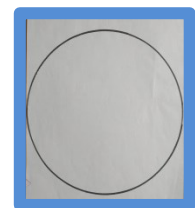
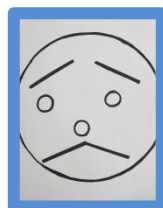
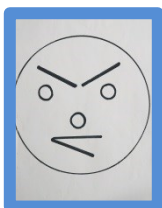
3 рік навчання: (кількість схем для виконання вправ «Зроби як чоловічок» від десяти і більше) дітям пропонується на кольоровому фоні викласти 3-4 схеми чоловічків які запам'ятали, намалювати схематично чоловічків в схему-будинку розповісти де і як стоїть чоловічок. На занятті з малювання закріпити поняття схема-людини пояснюючи перетворення схеми на людину в одязі і з обличчям з настроєм (гра: «Відтвори настрої»), під час роботи з кубиками запропонувати зробити бігуна.

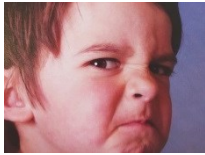
Гра «Вгадай та створи настрої»

Мета: навчати дітей розрізняти, правильно називати та визначати просторове розташування частин обличчя людини за допомогою схематичного зображення: справа-зліва, зверху-знизу, посередині, над, під. Закріплювати вміння розташовувати елементи зображення на фоні круглої форми, передавати міміку різних ігрових образів.

Матеріал: фон коло, палички одного кольору, кружечки для очей та носа, люстерко.

Педагог пропонує пограти з дзеркальцем та відтворити різний свій настрої, згадати настрої казкових героїв, переглянути картинки дітей з різним настроєм.

1 рік навчання: діти накладають на шаблон називають настрій (два контрастні за вибором педагога), впізнають за картинкою фотографією.

2 рік навчання: діти накладають на шаблон, викладають на фоні коло за зразком, відтворюють міміку на обличчі (два, три або чотири)

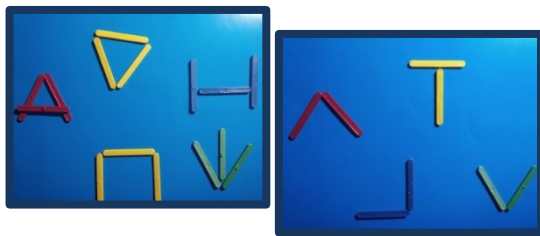
3 рік навчання: викладають та схематично малюють за зразком, по пам'яті, створюють нові образи, називають настрій, домальовують схематичний тулуб з гри «Веселі чоловічки»

Вправа «Чарівні фігурки»

Мета: Навчати дітей уявляти собі місце певного предмету в просторі. Розвивати просторове уявлення, вміння порівнювати, знаходити спільні риси. Удосконалювати навички самостійно розташовувати предмети в названих напрямках (змінювати місце, визначати різницю, словесно позначати розташування предметів у мікропросторі). Розвивати конструктивні здібності, зорову увагу, пам'ять, логічне мислення.

Матеріал: кольорові палички, кольорові фони, зразки-шаблони.

1 рік навчання: (конструювання з 2-3 паличок одного кольору) . Педагог викладає кілька фігурок-зразків, а дитина відтворює їх. Варіанти можуть бути такими.

Коли фігури побудовані, порахуйте число паличок в кожній з них. Зверніть увагу дитини, що такі різні фігури схожі (всі складені з двох паличок). Саме тому палички слід брати одного кольору, щоб дитина не відволікалася на інші ознаки, а тільки на кількість.

2 рік навчання: Запропонувати малюкові подумати, на який предмет фігура схожа, і придумати їй назву. Нехай він придумає свою фігуру.

3 рік навчання: складання букви за готовим шаблоном, по пам'яті, у вправі «Створи букву додавши паличку», називання їх (тільки називання після того, як вони вже побудовані).

Конструювання з трьох паличок це аналогічна робота з двома паличками. Так само звертаємо увагу дитини на кількість паличок і схожість фігур за цією ознакою.

Вправа «Закінчимо картинку»

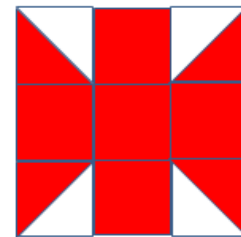
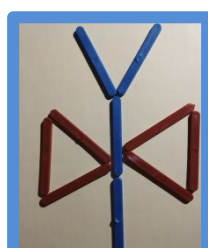
Мета: Навчати дітей виділяти парнопротилежні частини зображення (зверху-знизу, зліва-справа, орієнтуючись відносно власного тіла).

Матеріал: палички, фони, картинки об'єктів що зображуються, шаблони з однією частиною зображення зліва або справа.

1 рік навчання: перегляд картинок та визначення однаковості зображення зліва і справа. Дитина самостійно накладає палички на шаблон зліва, справа педагог допомагає.

2 рік навчання: впізнавання зображеного на шаблоні, визначення геометричних фігур які використані, накладання паличок зліва на шаблон і створення зображення самостійно справа.

3 рік навчання: впізнавання зображення на шаблонах 2 або 3. Закріплення назв геометричних фігур. Накладання зліва, викладання справа самостійно. Творча робота у виготовленні об'єкта на кольоровому фоні.

Вправа «Перетворимо картинку»

Мета: формувати вміння переміщувати частини об'єкту для створення нового (трансформація попередньої будівлі в наступну шляхом перебудування, перестановок при незмінній кількості паличок).

Матеріал: палички, зразки, кольорові фони.

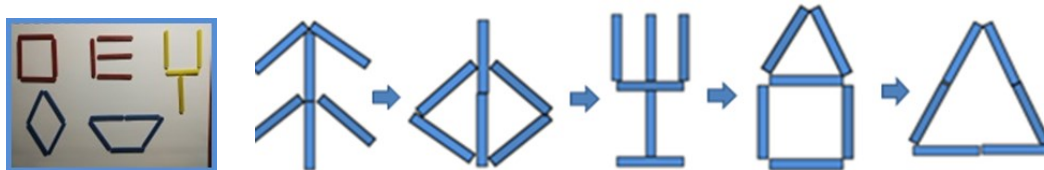
Кількість паличок дозволить перетворити одну споруду в іншу переміщенням паличок.

1 рік навчання: Намалюйте на схемі з клітин метелика з двох трикутників.

Дитині пропонується подивитись який у мене на схемі метелик: « Я зроблю одне крило, а ти інше. Скільки тобі паличок потрібно?».

Дитині треба добудувати крило. Якщо не зможе, доведеться допомогти їй скласти повністю. А дитини запропонувати побудувати свого метелика вже по збудованому на його очах зразку.

2 рік навчання: Перетворимо на очах дитини ялинку в дзигу, щітку в будинок, а його в великий трикутник. Кількість паличок не змінюється. Їх так і залишається 6 штук.

Аналогічно проводиться конструювання з 4-5 рахункових паличок

3 рік навчання: Конструювання за задумом. Зрозуміло, це більш високий рівень конструктивних навичок. Зовсім нелегко дитині придумати власну конструкцію. Необхідно фіксувати результати творчості, цінувати їх (фото виробів). З великою часткою ймовірності дитина постарається колекцію поповнювати.

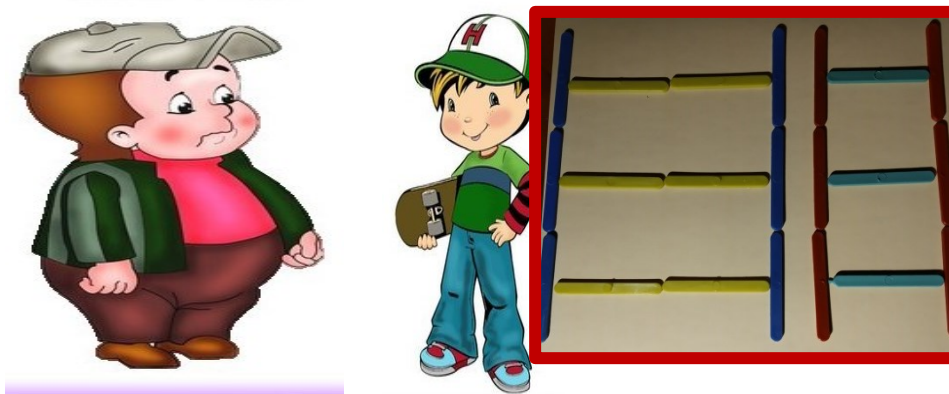
Гра-конструювання «Драбинка широка і вузька»

Мета: Розвивати у дітей уявлення про колір, вміння називати кольори, уявлення про ширину та товщину («товстий», «худий», «тонкий»); вчити дітей вирішувати поставлені завдання самостійно.

Матеріал: набір паличок різнокольорових паличок, силуети худої та товстої людини за кількістю дітей, фони, шаблони з зображенням драбинок, шаблон з зображенням вузької і частини широкої або тільки вузька (залежно від рівня розвитку дітей).

1 рік навчання: використовується зображення однієї драбинки і однієї людини, добирається колір для накладання, можна змінити колір під час викладання на фоні.

2 рік навчання: використовуються зображення двох драбинок і двох людей.

Педагог звертає увагу дітей на те, що перед ними дві різні людини – одна товста, а інша худа, - і пропонує їм побудувати для них драбинку. Педагог підводить дітей до висновку, що для худого людини потрібна вузька драбинка, а для товстої – широка. Діти мають самі зробити висновок: для того щоб зробити широку драбинку треба взяти більше паличок для викладання шаблів дробини.

3 рік навчання: діти накладають палички на зображення вузької драбини для худого хлопчика, а для товстого хлопчика викладають самостійно міркуючи як це зробити, перелічують палички роблячи висновки на скільки паличок більше пішло на будівництво широкої драбини. Запропонувати викласти драбину для худого хлопчика яка лежить (хлопчик хоче зробити гімнастичні вправи) підвести до розуміння викладання зображення знизу – вгору або зліва – направо (лічба паличок знизу-вгору, зліва-направо).

Гра-конструювання «Складна дорога»

Мета: Вчити дітей організовувати сюжетно-рольову гру «Побудуємо дорогу». Розвивати у дітей окомір, уявлення про еталони кольору, вміння порівнювати предмети за шириною та довжиною і оперувати словами «широкий», «вузький», «довгий», «короткий», «великий», «маленький»; вчити дітей розуміти поставлене завдання і виконувати його самостійно, умовна мірка розміром довжини двох паличок.

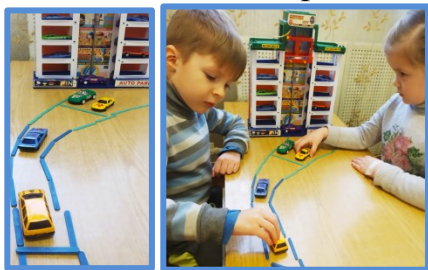
Матеріал: набір кольорових паличок, шаблони широкої дороги, та шаблони вузької дороги, дрібні машинки, гаражі, кубики Нікітіна «Склади візерунок».

1 рік навчання: Педагог знайомить дітей з поняттям «дорога», розповідає якими бувають дороги: широкі та вузькі. По широкій дорозі їде велика машина, а по вузькій маленька. Діти діляться на мікро-групи одна створює на шаблонах широку дорогу, а друга вузьку. Шаблони з викладеними дорогами з'єднуються між собою і починається гра з машинками.

2 рік навчання: завдання виконується так само як у малюків і додається поняття довгі (коли їдемо довго), короткі (доїжджаємо швидко). Шаблонів з «широкою дорогою» дітям роздається більше щоб створити довгу дорогу, з

вузькими лініями менше (це коротка дорога в гаражі) створюється ігрова ситуація.

3 рік навчання: створюється широка дорога (відстань між краями дороги дві палички) на великому столі без шаблонів кожна дитина відтворює свою частину дороги назначаються «ремонтні бригади» які з'єднують всі частини разом за допомогою додаткових паличок іншого кольору. За допомогою умовної мірки перевіряється ширина дороги. В середині кола будується вузька дорога шириною в одну паличку і з'єднується з широкою та гаражами. Підвести до розуміння що по широкій дорозі можуть їхати дві машини поряд, але звернувши на вузьку тільки одна (машинки однакового розміру), по довгій дорозі довго їхати, по коротшій швидше.

Логічні вправи «Слухай, думай, викладай»

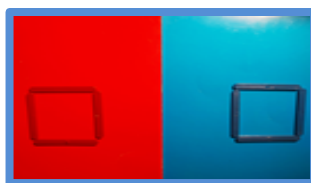
Мета: Навчати дітей складати геометричні фігури на кольоровому фоні. Ознайомити в ігровій формі з поняттям симетрії. Формувати вміння добудовувати частину фігури, симетричну заданій. Закріпити поняття «однаковий». Розвивати вміння аналізувати, обстежувати фігури зорово-дотиковим способом.

Матеріал: палички, двокольорові фоні (для молодшої групи, фоні «Кольоровий квадрат» (для середньої), одного кольору(для старшої групи)

Педагог пропонує дітям уважно слухати завдання, лічити палички та викладати на фоні завдання.

1 рік навчання: викласти на двокольоровому фоні (одна фігура зліва, одна справа):

- 2 квадрата червоний і синій (у дитини по 4 сині і червоні палички);
- 2 трикутника жовтий і зелений (3 палички жовті, три палички зелені);
- 1 червоний квадрат, 1 синій трикутник (4 червоні палички, 3 сині).

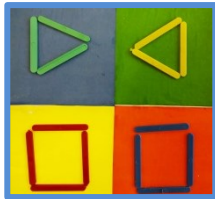
2 рік навчання: дітей не обмежують у кількості паличок під час виконання завдання, але педагог ставить завдання на якій частині фона треба викласти квадрат або трикутник і якого кольору:

- з 4 червоних паличок на жовтому фоні викласти квадрат;
- з 3 жовтих паличок на зеленому фоні викласти трикутник;
- з 4 синіх паличок на червоному фоні викласти квадрат;
- з 3 блакитних паличок на жовтому фоні викласти трикутник

Питання:

- де стоїть червоний квадрат? (у правому верхньому кутку на синьому фоні)

- де стоїть жовтий трикутник? (у правому нижньому кутку на зеленому фоні)

3 рік навчання:

- з 5 паличок скласти 2 рівних трикутника
- з 5 паличок скласти квадрат і 2 рівних трикутника
- з 7 паличок скласти 2 рівних квадрата
- з 7 паличок скласти 3 рівних трикутника
- з 9 паличок скласти 4 рівних трикутника
- з 10 паличок скласти 3 рівних квадрата
- з 9 паличок скласти квадрат і 4 трикутника
- з 9 паличок скласти 2 квадрата і 4 рівних трикутника (з 7 паличок становлять 2 квадрата і ділять на трикутники
- з 10 паличок скласти 2 квадрата: великий і маленький (маленький квадрат складається з 2 паличок у середині великого, визначення кута у якому стоїть)
- з 9 паличок скласти 5 трикутників (4 маленьких трикутники, отриманих в результаті побудови, утворюють один великий).
- скласти квадрат і трикутник маленького розміру
- скласти маленький і великий квадрати
- скласти прямокутник, верхня і нижня сторони якого будуть рівні трьом паличкам, а ліва і права — двом.

Питання:

- скільки паличок було потрібно для складання квадрата? Трикутника?
Чому?

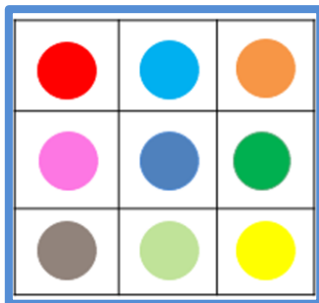
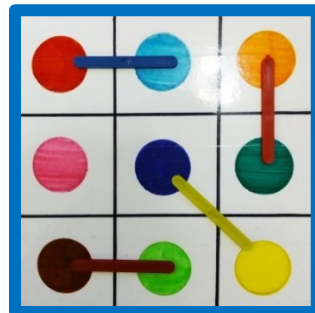
- Покажіть сторони, кути, вершини фігур.

- Чому ліва, права, верхня і нижня сторони квадрата складені з однієї і тієї самої кількості паличок?

Вправа «Твістер для пальчиків з паличками»

Мета: розвивати у дітей навички мікроорієнтування на поверхні «Твістер», послідовно виділяти та словесно позначати місце розташування кружечків відносно один одного, закріпити основні кольори та їх відтінки. Розвивати моторику пальців рук.

Матеріал: різнокольорові палички, фон «Твістер для пальчиків».

1 рік навчання: використовується фон з основними кольорами

2 рік навчання: пропонується дітям пограти пальчиками на фоні закріпивши назви пальчиків та їх номери:

- першим – п'ятим пальчиком доторкнутися до червоного та оранжевого;

- другим – четвертим пальчиком, блакитний – темно – зелений;

- першим – четвертим пальчиком, рожевий – світло – зелений; і

т.д.

(обов'язково працюють обидві руки по черзі, на першому етапі фон крутиться, на другому фон фіксується за допомогою кольору зверху – посередині)

Педагог пропонує дітям з'єднати паличками два кольори

- жовтою паличкою червоний – блакитний;

- синьою паличкою жовтий - світло – зелений і т. д.

Питання:

- які кольори поєднані жовтою паличкою
- де знаходиться жовте коло

3 рік навчання:

Педагог пропонує дітям з'єднати паличками по черзі два кольори (обов'язково визначається положення фона тобто який колір буде зверху)

- Синій – блакитний (центр – зверху посередині)
- Синій – світло – зелений (центр – знизу посередині)
- Синій – рожевий (центр – зліва посередині)
- Синій – темно – зелений (центр – справа посередині)
- Синій – червоний (центр – лівий верхній кут)
- Синій – оранжевий (центр – правий верхній кут)
- Синій – коричневий (центр – лівий нижній кут)
- Синій – жовтий (центр – правий нижній кут)

(у другій спробі виконання завдання фон перекручується і береться за основу інший колір, під час виконання завдання неможна крутити фон)

Питання:

- який колір знаходиться зверху посередині і т. д.
- де знаходиться коричневий колір і т. д.

Вправа «Виклади цифру»

Мета: Навчати дітей визначати і показувати праву і ліву, верхню і нижню сторони та середину (центр) кольорового фона. Формувати вміння самостійно аналізувати зроблені педагогом схематичні зображення (зразки цифр), виділяти частини, визначати їх просторове розміщення. Вдосконалювати вміння користуватися прийомами накладання, викладання.

Матеріал: кольорові палички, кубики, зразки схематичного зображення цифр з паличок та кубиків Нікітіна.

1 рік навчання: на зразку у дитини розташовані рисочки зверху, знизу, зліва, справа і дитина накладає палички на схему визначаючи місцезнаходження палички. Залежно від здібностей дітей пропонують схему цифри 1 та 2 (прийом накладання).

2 рік навчання: дітям після вивчення цифр від одного до п'яти пропонують схеми цифр для викладання паличками та кубиками, працюють за зразком.

3 рік навчання: викладання цифр до 10 з паличок та кубиків, за зразком, по пам'яті, замальовка по крапкам, по клітинам.

1234567890

1234567890

Вправа «Живі фігурки»

Мета: Узагальнити і систематизувати знання з вміння складати геометричні фігури, предмети з паличок, кубиків прийомами прибудовування, накладання викладання за допомогою картки: вірш, схема, картинка. Вміння співвідносити тримірне та двомірне зображення. Розвивати дрібну моторику, логічне мислення. Виховувати співробітництво, почуття взаємодопомоги, максимальну працездатність.

Матеріал: кольорові палички, кубики Нікітіна «Склади квадрат», картки з картинками, віршами, схемами, силуети, контури предметів та іграшок.

1 рік навчання: педагог добирає зображення з найменшою кількістю паличок, роздивляються картинку, читають віршик, накладають палички на схеми з дотриманням кольору (можливо використання іграшки).

2 рік навчання: педагог пропонує іграшки або зображення на вибір з якими діти хочуть працювати. Читають віршик, рахують палички на схемі, визначають їх місце використовуючи просторові визначення, викладають за зразком на фоні відповідно діагнозу. Працюють за схемою для викладання з кубиків та порівнюють за схожістю виконані роботи.

3 рік навчання: працюють за картками зі схемами, віршами, картинками, вигадування історій про предмет або іграшку. Виконують завдання по пам'яті (хто більше запам'ятав картинок і виклав з паличок, кубиків). Створення зображення з паличок та кубиків за своїм задумом. Самостійне перевіряння правильності виконання завдання, допомога одноліткам у виконанні завдання.

Рекомендації

Гра повинна приносити радість і задоволення дитині. Тому, зацікавлюючи дитину грою, не варто примушувати її грати, не перенасичувати ігровою діяльністю. Всі завдання діти повинні виконувати самостійно, обов'язково починати з посильних задач або з елементарних її компонентів. Бажано похвалювати гру казкою чи розповіддю, давати «імена» візерункам, моделям, фігурам. Обов'язково хвалити дитину за успіхи, у разі невдачі підбадьорювати. Створювати в грі невимушену обстановку, не обмежувати активність. Коли складання візерунків чи моделей вже засвоєно, переходити до придумування нових.

Заняття доцільно проводити у формі змагань, переможців нагороджувати дипломчиками. Складні візерунки варто викладати індивідуально за схемами. Цикл занять по складанню візерунків з кубиків Нікітіна, паличок варто закінчувати конкурсом малюнків за складеним малюнком, організувати виставку кращих малюнків.

**ІНТЕГРОВАНІ ВПРАВИ:
ВІРШ, СИЛУЕТ, КОНТУР, ПАЛИЧКИ,
КУБИКИ НІКІТІНА, ФОТО ПРЕДМЕТА**

Сад листочки розгубив,
Розкружляв, розвіяв.
Причаїлися гриби
В сонечка на віях.

Тетяна Винник

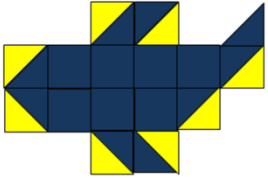

ЛІТАК

Мчить літак у день погожий,
Він на птаха дуже схожий,
Бо і хвіст, і крила має,
Тільки зерна не дзьобає.

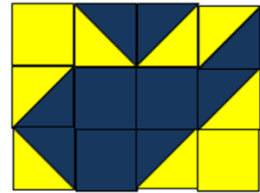
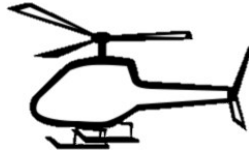

ВЕРТОЛІТ

Наче бабка, вертоліт
Не лишає в небі слід,
Легко у горі кружляє,
Все гуде і не змовкає.

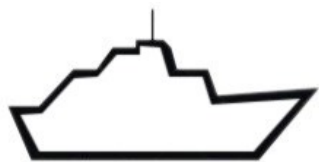

ПАРОПЛАВ

Пливе поважно пароплав
Туди, де він ще не бував.
Морські долає милі, Перемагає хвилі.

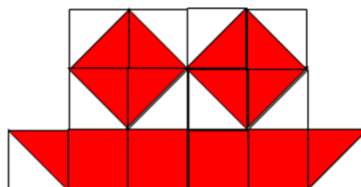

ЯХТА

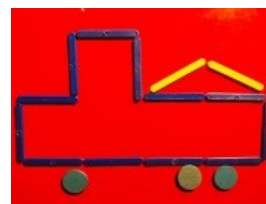
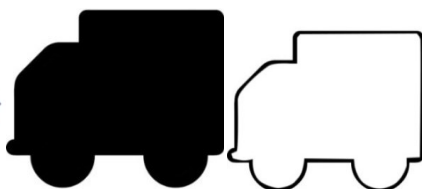
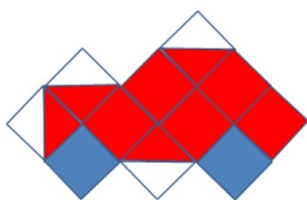
Яхта, наче птах, розкрила
 Вітру доброму вітрило.
 А як вітер затихає,
 То мотор вона вмикає.

ВАНТАЖІВКА

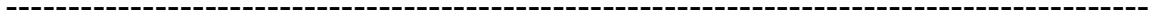
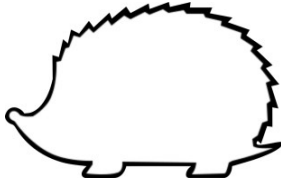
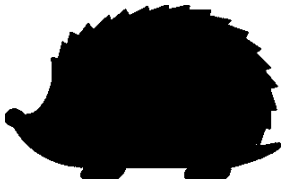
Вантажівка кількатонна
 Возить вантажі не втомно.
 Величезний кузов має
 В нього вантажі складає.

ЇЖАЧОК

Їжачок-їжачок,
Сто колючих голочок,
Дуже гарна спинка,
Спинка, як корзинка

ЯЛИНКА

Ой, в лісі, лісі темному,
Де ходить хитрий лис,
Росла собі ялинонька,
І зайчик з нею ріс.

ГРЕБІНЕЦЬ

В нього зубчики рівенькі
Є густі, а є ріденькі
Гладить наче промінець
Нам волосся гребінець.

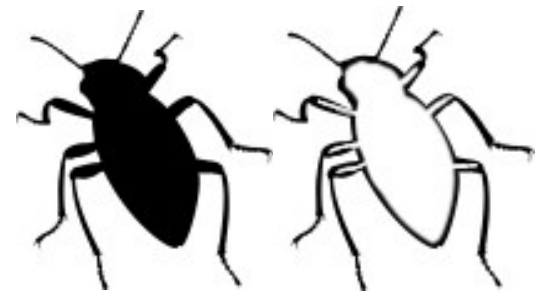

ЖУК

Он дивіться: чорний жук
Виліз грітися на сук.
В нього довгі ноги,
Дуже гострі роги,
Може пощипати,
як його чіпати?

А. М'ястківський

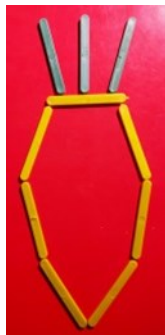

МОРКВА

У морквини є, крім кіс
Дуже довгий хитрий ніс.
Саме ним вона сумлінно
Добуває вітаміни.

Г.Глушньов

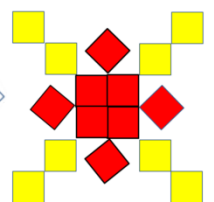
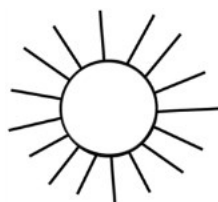
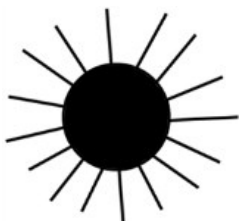

СОНЕЧКО

Сонечко
Гарне,
Скільки тепла й радості
Всім воно несе!

чарівне,
золоте

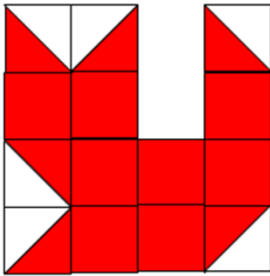

КІТ

Умивався чорний кіт
Зранку, ввечері, в обід.
Намагався, муркотів,
Та відмитись не зумів.

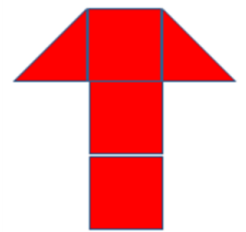
Елеонора Булгакова

ГРИБОЧОК

На галявині грибочок
Заховався під листочок.
Не потрапить він під дощ, Ні у кошик, ні у борщ.

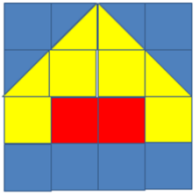

БУДИНОК

Ця будівля є повсюди,
В ній живуть хороші люди.
Він складається з цеглинок.
Називається будинок.

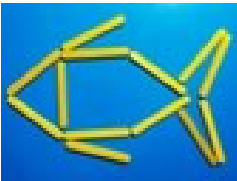
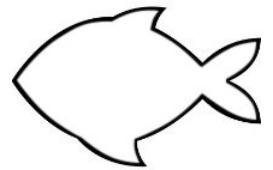
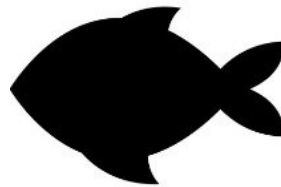
Автор: Наталя Гуркіна

РИБКА

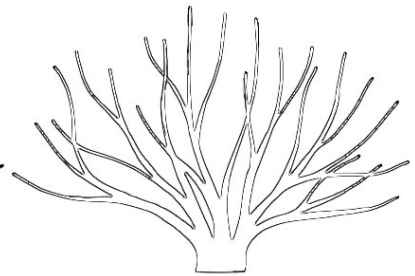
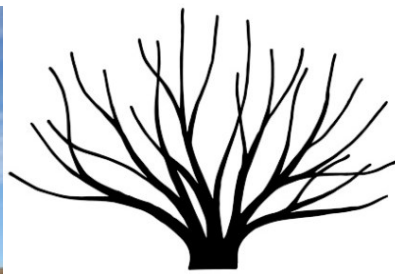
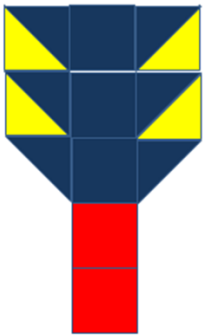
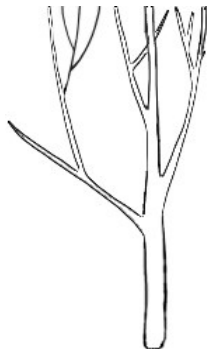
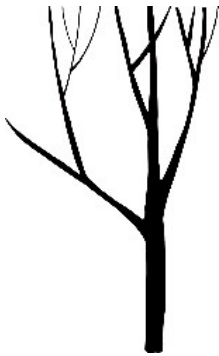
Рибку кинули в водичку .
Думала – пустили в річку.
Стала вона обживатись,
На всі боки розглядатись.

ДЕРЕВА І КУЩІ

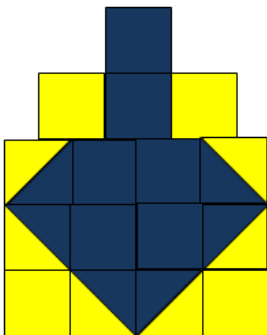
Облетіло листя,
Вже дерева голі
Лиш здаля видніє
Ще зелена хвоя.
Почорніло поле,
І кущі тернисті
Лише червоніє
Калина в намисті.

ДЗИГА

На одній нозі стоїть,
Йде за колом коло,
Доки не зупиниться –
Не впаде ніколи.

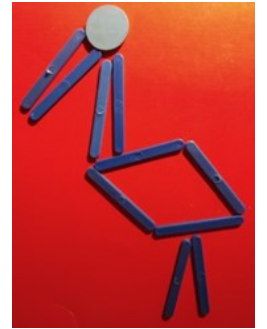

ЧАПЛЯ

Диба чапля по болоту:
Чап-чалап! Чап-чалап!
Поглядає, чи немає
Де малих зелених жаб.
Враз пригнулась,
Дзьоб розкрила,
Щоб одразу ухопить,
А з-під ніг у неї жабка –
Стриб! І зникла в одну мить!

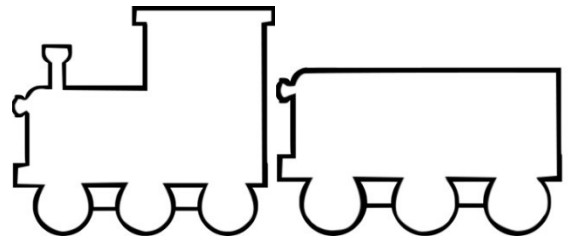
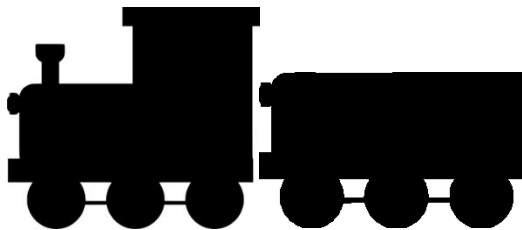
К. Переліска

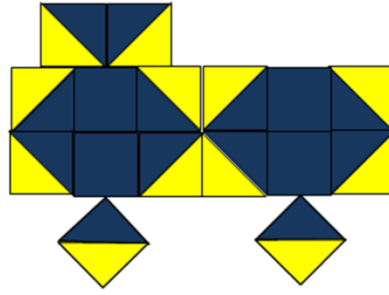
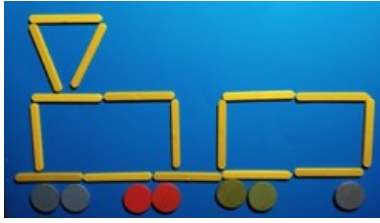

ПАРОВОЗ

Різнобарвний паровозик,
Всіх звіряток нині возить.
Всіх в рядочок посадив
І по лісу покотив.

Рекомендації

Гра повинна приносити радість і задоволення дитині. Тому, зацікавлюючи дитину грою, не варто примушувати її грати, не перенасичувати ігровою діяльністю. Всі завдання діти повинні виконувати самостійно, обов'язково починати з посильних задач або з елементарних її компонентів. Бажано поживляти гру казкою чи розповіддю, давати «імена» візерункам, моделям, фігурам. Обов'язково хвалити дитину за успіхи, у разі невдачі підбадьорювати. Створювати в грі невимушену обстановку, не обмежувати активність. Коли складання візерунків чи моделей вже засвоєно, переходити до придумування нових.

Заняття доцільно проводити у формі змагань, переможців нагороджувати дипломчиками. Складні візерунки варто викладати індивідуально за схемами. Цикл занять по складанню візерунків з кубиків Никітіна, паличок варто закінчувати конкурсом малюнків за складеним малюнком, організувати виставку кращих малюнків.

ІГРИ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ СФЕРИ ДОШКІЛЬНИКІВ

«Радісний настрій»

Мета: розширити уявлення дітей про емоцію «радість»; формувати позитивні емоції; формувати компетентність дітей про вчинки, які приносять радість.

Обладнання: повітряна кулька з емоцією радості.

Педагог називає одного з учасників групи, передає йому кульку і говорить: « (Петрик), скажи нам, будь ласка, коли ти радієш?» Дитина бере кульку і каже: «Я радію, коли ...» Потім Петрик передає кульку наступному учаснику і, назвавши його по імені, в свою чергу просить: «(Оленка), скажи, будь ласка, коли ти радієш?»

Гра продовжується до тих пір, поки всі діти за бажанням не приймуть участь.

«Розсміши принцесу Несміяну»

Мета: формувати вміння знаходити способи викликати посмішку у людини з поганим настроєм; знімати психофізичну напругу; розвивати уяву.

Обладнання: «Фея», набір мініатюрних фігурок.

Фея розповідає історію про принцесу, яка завжди була сумна. Нікому ніколи не вдавалося викликати на її обличчі посмішку. Дітям пропонується поміркувати і розповісти: «Як я можу розсмішити принцесу?» Після висловлювань діти вибирають фігурки для своєї історії. Потім кожен з них за допомогою своїх персонажів розповідає кумедну історію, програючи її. В кінці фея говорить, яка розповідь найбільш смішна і чому. При цьому вона дякує дітям за те, що принцеса нарешті посміхнеться і тепер, згадуючи розповіді дітей, у неї завжди буде відмінний настрій.

В кінці гри фея пропонує сфотографуватися з посмішками і надіслати фото принцесі, яка дуже зрадіє вашим посмішкам.

«Казкове королівство емоцій»

Мета: розширювати уявлення дітей про емоцію «заздрість»; вчити дітей розуміти причини, які призводять до того чи іншого настрою.

Обладнання: іграшка «казковий чарівник», піктограми і малюнки казкових персонажів з різними емоціями, смайлики.

«Казковий чарівник» розкладає по колу піктограми всіх відомих дітям емоцій і каже, що сьогодні вони потрапили в Королівство емоцій. «Діти, як ви думаєте, які емоції можуть подружитися одна з одною, а які назавжди залишаться одні?» Після відповідей-роздумів кожній дитині пропонується подружити емоції за допомогою якої-небудь історії. Потім діти розповідають свою казкову історію, інші уважно слухають.

Після кожної розповіді чарівник пропонує дарувати аплодисменти і смайлики.

«Театр подарунків для друга»

Мета: закріпити вміння демонструвати емоцію «радість» різними способами; продовжувати вчити мімікою, жестами зображати певні предмети; створити доброзичливу атмосферу в групі; розвивати активний словник назв емоційних станів.

Обладнання: зображення театру на медіа екрані.

Педагог запрошує відвідати незвичайний театр – театр подарунків. Пропонується розділитися на пари, підійти до медіа екрану і за допомогою жестів, міміки, емоцій показати, що саме ти подарував. Друга дитина відгадує.

«Бджілка в темряві»

Мета: закріпити вміння висловлювати емоцію «страх»; розвивати активний словник емоційних станів; коректувати страх темряви, замкнутого простору, висоти.

Обладнання: зображення Бджілки на екрані, піктограма «страх»; картки, на яких зображені казкові герої з вираженням емоції «страх»; кілька стільців для дорослих; накидка, яка не пропускає світло.

До дітей прилітає Бджілка і говорить (з екрану), що дуже любить збирати мед. Вона полетіла на галявину, де росте багато різних квітів. Перелітаючи з однієї квітки на іншу, Бджілка не помітила, як настав вечір. А ввечері квіти закриваються, тому Бджілці довелося сидіти всередині квітки в темряві до ранку. Бджілка просить навчити її не боятися темряви і висоти.

Педагог ставить колом стільці так, щоб дитина-Бджілка могла залізти на них і ходити, не боячись впасти. Це квіти. Після того, як настав вечір, Бджілка залишається на одному із стільців і її накривають покривалом, яке не пропускає світло. Певний час дитина сидить у темряві, потім настає ранок, і накидку знімають, Бджілка летить до себе додому. У ролі Бджілки має побувати кожна дитина.

При виконанні цієї інсценізації важливо знати, наскільки кожна дитина боїться темряви і краще всього мати у запасі матеріал з різною щільністю. Для дітей, які дуже сильно бояться темряви, необхідно використовувати майже прозору накідку.

В кінці Бджілка дякує за допомогу.

«Мультляндія емоцій»

Мета: закріпити вміння дітей порівнювати емоції на екрані з відповідною піктограмою; продовжувати вчити дітей адекватному зіставленню вчинку і емоції.

Обладнання: демонстрація з екрану героїв мультфільмів з різним настроєм, комплекти піктограм (по 8 шт), звуковий запис голосу героя мультфільму.

Звучить запис голосу героя мультфільму, який запрошує зустрітися з його друзями з різних мультфільмів. На екрані почерзі з'являються мультяшні герої з різним настроєм. Дітям пропонується назвати емоцію, зобразити її і сказати, коли буває такий настрій.

Ця вправа дає можливість педагогу найбільш точно визначити дітей, які ще не зовсім оволоділи цим умінням.

«Інтерв'ю»

Мета: вчити дітей умінню слухати один одного і оточуючих людей; розвивати вміння ввічливого поводження.

Обладнання: пари картинок з різними ситуаціями спілкування, мікрофон.

Педагог запрошує дітей до «телевізійної студії» щоб зробити «запис» інтерв'ю: сказати в мікрофон «Мені подобається, коли мене слухають. Але для цього мені потрібно...»

«Жива картина»

Мета: розвивати у дітей навички спілкування; вчити дітей розуміти свого співрозмовника по виразу його обличчя, міміці, жестах, позі.

Обладнання: фліпчарт з картинками, на яких зображено різні дії, предмети, явища.

Спочатку педагог разом з дітьми розглядає всі картини: що на них зображено. Запрошується ведучий. Він обирає собі поглядом картинку, а потім

показує дітям зміст вибраної картинки. Діти здогадуються, що показує ведучий. Після відповідей дітей ведучий показує обрану картинку.

Гра продовжується до тих пір, поки в ролі ведучого за бажанням не побуває кожна дитина. Педагог намагається мотивувати, щоб по можливості відгадували всі діти. Якщо хтось весь час не може це зробити, йому допомагають навідними питаннями.

«М'яч, що нас єднає»

Мета: розвивати у дітей комунікативні навички, увагу, вміння працювати з партнером; сприяти згуртуванню дитячого колективу; навчати дітей вмінню програвати, розвивати емпатію.

Обладнання: м'яч, запис веселої музики, приказки про дружбу, «Кіт Леопольд».

Кіт Леопольд пропонує дітям послухати декілька прислів'їв про дружбу. А потім запитує: як вони розуміють слово «друг», «дружба». Запрошує пограти в «гру дружби». Дітям пропонується встати парами, обличчям один до одного і тримати руками один м'яч.

Під звуки музики діти виконують ті дії, які буде називати Леопольд, при цьому кожна пара не повинна випускати м'яч з рук. Дії: присісти, пострибати на двох ногах, на одній нозі, побігати, покружляти.

Після виконання завдання дітям пропонується встати спиною один до одного, тримати м'яч спинами і виконувати команди Леопольда. Дії: присісти, покружляти, походити по кімнаті. При цьому треба намагатися, щоб м'яч не впав.

ІГРИ НА РОЗВИТОК НАВИЧОК СПІЛКУВАННЯ

«Плутанина»

Мета: сприяти формуванню згуртованості групи.

Хід гри: діти обирають одного з учасників, який виходить за двері. Решта стають в коло і беруться за руки. За командою дорослого вони, не кидаючи рук, плутаються між собою. Дорослий допомагає дітям заплутатися. Коли готова плутанина звать гравця, який знаходиться за дверима. Його завдання – розплутати плутанину.

«М'ячик-перекотиполе»

Мета: сприяти формуванню згуртованості групи.

Хід гри: діти стають у коло, утворюючи ніби поле. За сигналом перекочують м'яч (діаметром 8 см) зі своїх долоньок, складених чашечкою, в долоньки дитини, що стоїть ліворуч. Ні в якому разі не можна передавати м'яч по повітрю. Той, хто передав м'яч по повітрю або впустив його, вибуває з гри.

«Чий голосок ти почув»

Мета: створювати позитивний емоційний комфорт в групі.

Хід гри: діти стають в коло, взявшись за руки, і вибирають ведучого. Він встає в центр кола. Йому хусткою зав'язують очі. За командою дорослого діти йдуть мовчки по колу, поки дорослий жестом не покаже на одного з дітей. Той в свою чергу повинен відгукнутися на ім'я ведучого, а ведучий із закритими очима повинен назвати того, хто його покликав. Якщо ведучий сказав вірно, дитина стає замість нього. Гра продовжується до тих пір, поки кожна дитина не побуває в центрі кола.

«Знайди мене та впізнай»

Мета: розвивати навички спілкування, тактильні відчуття, збережені аналізатори.

Хід гри: для проведення даної гри діти діляться на дві команди. Всім учасникам однієї команди зав'язують очі. Група з зав'язаними очима ходить по кімнаті і знаходить дітей з іншої команди. Але потрібно не просто знайти товариша, але і впізнати його, обмацуючи волосся, одяг, руки. Після того, як всі знайдені і названі, учасники міняються ролями.

«Спільна доріжка бажань»

Мета: розвивати комунікативні навички; формувати вміння отримувати досвід взаємодії в парах; сприяти подоланню страху тактильного контакту.

Матеріал: стіл, стільці та інші предмети.

Хід гри: діти стають парами, взявши за руки. Їм пропонується попарно пройти по «доріжці бажань»: пересуватися по кімнаті обходячи різні перешкоди: гори, річку, ліс, болото,...

У цій грі в парі з дитиною може бути і дорослий. Ускладнювати гру можна, якщо дати завдання пересуватися стрибками, бігом, на корточках і т. Необхідно нагадати, що долоні розтискати не можна.

Пройшовши доріжку, пара домовляється про спільне бажання, проговорюють його, підстибнути при цьому до звіночка.

«Допитливий клубочок»

Мета: розвивати комунікативні навички; допомогти побороти свій страх.

Матеріал: клубок ниток.

Хід гри: діти сідають півколом разом з дорослим. Дорослий, намотавши на палець нитку, кидає дитині клубочок і задає питання. Дитина відповідає на питання, намотує нитку на палець і задає питання наступному гравцеві, передаючи клубок. Якщо дитині важко з відповіддю, він повертає клубок ведучому.

Ця гра допомагає дітям побачити загальні зв'язку між ними, а дорослому допомагає визначити, у кого з дітей є труднощі в спілкуванні. Вона буде корисна сором'язливим дітям, також її можна використовувати в групах малознайомих учасників.

Провідним може бути обрана і дитина.

Коли всі учасники поєдналися ниточкою. Дорослий повинен зафіксувати їх увагу на те, що всі люди чимось схожі і це подібність знайти досить легко. І завжди веселіше, коли є друзі.

«Наш висотний дім»

Мета: розвивати вміння домовлятися, працювати в команді.

Матеріал: розкладний метр; великий будівельний матеріал (*різного розміру і форми*).

Хід гри: діти сідають в коло, а в центрі кола пропонується побудувати висотний дім для безпритульних тварин. Діти по черзі беруть по одному кубик і будують дім. При цьому вони обговорюють, куди краще покласти кубик, щоб хмарочос не впав. Якщо хоча б один кубик впаде, будівництво починається спочатку. Дорослий, який спостерігає за ходом будівництва, періодично вимірює висоту будівлі.

Дорослий в даній грі займає місце стороннього спостерігача. Він може вмішуватися в хід гри тільки в разі виникнення конструктивного конфлікту. Діти повинні самостійно спробувати знайти спільну мову. Переслідуючи ігрову мету: побудувати якомога вищий висотний дім для друзів наших менших.

В кінці гри дорослий може провести аналогію між вежею і роботою команди, пояснюючи дітям, що дружба і вміння приходити до єдиного рішення – це та основа, яка може утримувати вежу від падіння, а групу від розвалу.

ІГРИ НА РОЗВИТОК ЗДАТНОСТІ ВИРАЖАТИ ЕМОЦІЇ І РОЗУМІТИ ЕМОЦІЇ ІНШИХ

«Впізнай мою емоцію»

Мета: розвиток здатності розуміти емоційний стан оточуючих людей, можливості до самовираження; зняття бар'єрів у спілкуванні; формування моральних уявлень; корекція поведінки.

Хід гри: кожна дитина по черзі задумує якусь емоцію і показує її за допомогою міміки. Решта дітей здогадуються, що це за емоція.

Кожна дитина вибирає собі одну картку із зображенням будь-якого емоційного стану і розповідає, коли в якій ситуації він буває таким («Я радію, коли ...», «Я злюся, коли ...», «Я засмучуюсь, коли ...» і т. д.).

- Діти згадують щось веселе і намагаються висловити це.
- Діти згадують що-небудь сумне.
- Діти згадують щось таке, що викликає злість.

«Дитина, що не говорить»

Мета: вчити користувати невербальними техніками мовлення (жести, міміка, рухи, пантоміміка) та розуміти їх.; приймати і гуманно ставитися до дітей з особливими потребами.

Хід гри: Звертаючись до групи, педагог пропонує навчитись розуміти дітей, які з якоїсь причини не можуть говорити, і на питання можуть відповідати тільки жестами, рухами, мімікою.

Якщо діти згодні, запрошується дитина, яка виконує роль вихованця, що не розмовляє. Товариші по черзі задають йому питання, а він відповідає тільки невербальними методами.

ІГРИ НА КОРЕКЦІЮ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ, ЕМОЦІЙНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ

ЗНЯТТЯ ЕМОЦІЙНОЇ НАПРУГИ

«Лови-лови»

Мета: зняття емоційної напруги.

Матеріал: паличка довжиною 0,5 м з прикріпленим до неї легким м'ячиком на яскравій стрічці.

Хід гри: вибирають ведучого, вручають йому паличку, потім стають в коло, ведучий – в центрі кола. Ведучий підходить до дітей зі словами: «Лови-лови!».

Завдання граючих – зловити м'яч, який весь час підлітає вгору. Ловити м'яч можуть відразу кілька учасників.

Гра сильно збуджує дітей, тому її найкраще проводити під час прогулянки після сну. Її добре використовувати, коли необхідно активізувати дітей, підвищити тонус, зняти емоційну напругу, направити їх рухову активність в потрібне русло.

«Добрі обзивалки»

Мета: корекція негативних емоцій; розвиток комунікативних навичок.

Матеріал: м'ячик, що усміхається.

Хід гри: дітям пропонується, передаючи один одному м'ячик, обзивати один одного добрими ласкавими необразливими словами. Наприклад, назвами овочів або фруктів, при цьому обов'язково називати ім'я того, кому передається м'ячик.

Обов'язково попередити дітей, що на ці обзивалки не можна ображатися, адже це гра. Завершити гру обов'язково хорошими словами: «А ти, Маринка - картинка», «А ти, Антошка - сонечко» і т.д.

М'ячик передавати потрібно швидко, не можна довго замислюватися.

Перед початком гри можна провести з дітьми бесіду про образливі слова, після яких люди, зазвичай, ображаються і починають у відповідь обзиватися.

«Дракон кусає за хвіст»

Мета: зняття напруженості, невротичних станів, страхів.

Хід гри: звучить весела музика. Діти стають один за одним і міцно тримаються один за одного (за плечі). Перша дитина – «голова

дракона», останній – «хвіст дракона». «Голова дракона» намагається зловити «хвіст», а той ухиляється від неї.

Увага! стежте, щоб діти не відпускали один одного, а також щоб ролі «голови дракона» і «хвоста» виконали всі бажаючі.

«Скульптурна майстерня»

Мета: розвиток уміння володіти м'язами обличчя, рук, ніг, зниження м'язової напруги.

Хід гри: діти розбиваються на пари. Один з них – скульптор, інший – скульптура. За вибором теми парою дітей (або за пропозицією дорослого) «скульптор» ліпить з «глини» скульптуру:

- Дитину, яка не чого не боїться
- Дитину, яка всім задоволена
- Дитину, яка виконала складне завдання і т.д.

Потім діти можуть помінятися ролями.

Після проведення гри доцільно обговорити з дітьми, що вони відчували в ролі скульптора, скульптури, яку фігуру приємно було зображати, яку - ні.

«Лялька на гойдалці»

Мета: гра сприяє зняттю м'язових затискачів в області рук, підвищення впевненості дитини.

Хід гри: дитині дають в руки маленьку ляльку (або іншу іграшку) і кажуть, що лялька боїться кататися на гойдалці. – Чи згодні ви допомогти ляльці подолати страх і навчити бути сміливою?

Спочатку дитина, імітуючи рух гойдалок, злегка похитує рукою. Поступово збільшуючи амплітуду рухів (рухи можуть бути в різних напрямках). Потім дорослий запитує дитину про те, чи стала лялька сміливою. Якщо ні, то можна запропонувати дитині сказати ляльці, що лялька повинна робити, щоб подолати свій страх. Потім гру можна продовжити ще раз.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ БАТЬКІВ

Як виховувати дитину з порушеннями зору (поради психолога для батьків)

1. Не відрізняйте свою дитину від інших, виховуйте в ній самостійність, впевненість у собі.
2. Не слід боятися гуляти з дитиною, подорожувати з нею.
3. З дитиною необхідно дуже багато розмовляти, спілкуватися, забезпечувати різноманітне коло спілкування (парк, дитячий сад, гурток, сусіди у дворі т.д.)
4. Обов'язково потрібно розвивати слухову пам'ять дитини. Гарна пам'ять допоможе їй в навчанні і в житті взагалі. Треба розучувати з малюком вірші, пісні, іноземні слова і т.д.
5. Не варто обмежувати дитину в ліпленні, конструюванні, навіть малюванні. Нехай дитина не бачить результатів своєї «творчості», але повірте, вона отримує від малювання справжнє задоволення (особливо з двох до десяти років).
6. Слід читати дитині якомога більше, нехай це будуть не тільки казки та оповідання (відповідно віку), але і класика, фантастика. Дитина повинна визначити свої літературні смаки, а для цього треба ознайомити її з усім розмаїттям світу книг: прози і поезії. Якщо батькам ніколи читати самим, можна запропонувати і аудіозапис, але все ж краще, коли читає улюблена мама, тато, бабуся, братик або сестричка.
7. Необхідно виховувати в дитині любов до фізичної праці і побутові навички. Нехай дівчата пробують готувати (звичайно, за допомогою дорослих), шити, в'язати, танцювати. Не варто обмежувати в рухах, в заняттях фізичними вправами.
8. Розвивайте в дитині можливі таланти, займайтеся спільною творчістю, подавайте власний приклад.
9. Поясніть, що окуляри - це не привід для сміху, готуйте дитину до того, як поводитися в ситуації насмішок (не варто ставитися до них занадто серйозно і тим більше показувати, що це хоч якось зачіпає дитину; навчіть її відповідати на насмішки легко і внутрішньо вільно, не бентежачись. При цьому поясніть, що насмішки – нешкідливі, інша справа – відверті знущання, на які реагувати потрібно просто обов'язково).
10. Стосовно усього іншого – виховуйте свою дитину так само, як і звичайну.

Корекція порушень розвитку емоційно-вольової та особистісної сфери у дітей з порушенням зору

1. Часто у дітей, які мають патологію зору, спостерігаються порушення в розвитку емоційно-вольової, особистісної сфери.
2. Батькам варто знати, що існують *два основні типи характерологічних реакцій дітей з порушенням зору на труднощі в навчанні, спілкуванні, грі та інших видах діяльності: вияви невпевненості, пасивності, схильності до самоізоляції, недовіра до оточуючих; дратівливості, збудливості, агресивності.*
3. Для подолання та попередження такого типу відхилень потрібно:
 - корегувати особливості спілкування;
 - підвищувати рівень оволодіння комунікативними навичками;
 - з раннього віку формувати та збагачувати досвід спілкування дитини;
 - не обмежувати коло спілкування тільки з тими, хто проживає разом з дитиною;
 - надавати можливість для постійних контактів і співпраці з нормально зрячими однолітками та дорослими;
 - виховувати мотиви (бажання) і потреби щодо широкого спілкування з навколишнім світом, позитивного ставлення до спілкування;
 - формувати образ партнера по спілкуванню, компенсуючи недоліки сприймання (учити сприймати за різними ознаками);
 - розвивати вміння встановлювати правильні взаємини з іншими людьми, стимулювати активність у спілкуванні;
 - сприяти оволодінню певними соціальними нормами: як розпочати та завершити діалог, як уникнути його, коли він є недоцільним;
 - розвивати соціальні установки у сфері спілкування;
 - ставлення до партнера як до цілі, а не засобу;
 - інтерес до самого процесу спілкування, а не тільки до його результату;
 - ставлення до спілкування як до діалогу, а не монологу;
 - толерантність до недоліків партнера;
 - виховувати готовність до взаємодії з будь-якими партнерами, незалежно від стану зору;
 - збагачуючи емоційний досвід слабозорої дитини у спілкуванні, створювати нові типи поведінки;
 - тактовно вказувати на зроблену помилку або лише повторити правильний варіант вирішення проблеми;
 - використовувати прийоми для активізації спілкування: «А ти що про це думаєш?», «А тепер ти спробуй знайти вихід з цієї ситуації»;

- виховувати довірливі стосунки, насамперед з близькими людьми;
- долати упереджене ставлення до оточуючих, використовувати різноманітні методи (словесні, практичні ситуації);
- виховувати вміння розуміти іншу людину, її стан, проблеми – здатність до емпатії (співпереживання), почуття взаємоповаги.
- **регулювати самооцінку дитини;**
- виховувати вміння приймати себе;
- учити адекватно оцінювати себе та свої можливості;
- формувати здатність бути самим собою, відкрито адекватно проявляти свої емоції, почуття;
- запобігати формуванню комплексу неповноцінності або долати його;
- фіксувати реальні успіхи;
- **дитина має усвідомлювати, що вона рівноправний член суспільства;**
- розширювати коло спілкування, допомагати в оволодінні комунікативними навичками;
- дитину необхідно весь час залучати до самообслуговування, давати посильні доручення та обов'язки;
- допомагати у виборі гуртка, спортивної секції, які б відповідали здібностям, можливостям дитини;
- розкривати творчий потенціал дитини, з раннього дитинства розвивати творчі здібності (ігри, спеціальні заняття);
- надавати допомогу в пізнанні власного «Я» (сукупності уявлень про себе).
- **виховувати самостійність та активність;**
- створювати атмосферу, яка б виключала можливість виникнення почуття страху або невпевненості;
- переконувати дитину в тому, що вона сама здатна шукати і знаходити правильні рішення;
- у кожному виді діяльності надавати можливість слабозорій дитині проявляти самостійність та творчість, учити долати перешкоди й труднощі, які трапляються, знаходити оптимальний шлях для досягнення результату;
- уникати гіперопіки;
- виховувати активну життєву позицію, коли дитина з особливими потребами не є споживачем, а займає соціально важливу позицію, є суб'єктом діяльності, людиною, яка розраховує на власні сили.

Для подолання другого типу відхилень – імпульсивності, збудженості, дратівливості, агресивності необхідно:

- залучати дитину до активного слухання, щоб вона вербально висловлювала агресію, знімаючи таким чином збудженість і нервовість;
- з домашнього перегляду виключити телепередачі й фільми із сценаріями насилля, жорстокості;
- у жодному разі не застосовувати фізичне покарання;
- спрямовувати енергію дитини на щось корисне;
- не провокувати дитину, бути уважним до її стану, роз'яснювати наслідки поведінки, використовувати метод переконання;
- переконувати дитину, що ви її любите, а окремі вчинки вас засмучують;
- тактовно і послідовно навчати дитину самоконтролю, витриманості;
- хвалити за виявлення (хай мінімальне) терпіння, успішну спробу стримати себе;
- висловлювати надію, що дитина зможе, якщо захоче, подолати себе, якщо не буде поспішати, а буде розмірковувати, як їй правильно діяти;
- батьки, які виховують дитину з порушенням зору, повинні знати, що деякі негативні емоційні переживання у зв'язку з вадами зору присутні у всіх дітей, але глибина і гострота реакції залежать від віку, типу особистості, здатності дитини до адаптації. Вони підтримуються усвідомленням обмежених можливостей. Часто це проявляється в стані тривоги чи страху, що може призвести до виникнення та закріплення такої якості як просторова тривожність (нездатність ефективно діяти навіть у звичних умовах).

Особливості впливу дорослих на попередження сенсорного голоду та розвиток просторової орієнтації дітей з порушеннями зору

- забезпечення рухової та життєвої активності дитини;
- створення сенсорно насиченого середовища (різноманітні іграшки, ігри, заняття);
- корекція заниженої самооцінки, формування почуття впевненості, незалежності, самостійності;
- допомогти дитині усвідомити, що такий стан викликаний напруженою увагою та загальним нервовим напруженням і навчити прийомам його подолання – методам психічної саморегуляції (вправи на самоконтроль, навіювання, раціоналізація);
- попереджати орієнтаційне напруження, диавтономізацію рухів шляхом цілісного сприймання простору та оволодіння просторовою орієнтацією;
- у роботі з дітьми, які мають порушення зору, велику увагу слід приділяти сенсорному розвитку дитини (особливо в ранньому і передшкільному віці) – розвитку чуттєвого досвіду;
- важливо встановлювати зв'язки між збереженими аналізаторами: сприймати об'єкт (іграшку чи інший предмет) на дотик, на слух, на смак, зором; у діях використовувати систему сенсомоторної діяльності;
- вчити користуватись новими каналами, способами, прийомами чуттєвого пізнання навколишньої дійсності;
- розвивати діяльність на основі дотикового аналізатора, використовуючи наочно-дійові, практичні ситуації;
- розвивати зорове сприймання;
- створювати побутові умови, які б відповідали санітарно-гігієнічним вимогам;
- використовувати спеціальне обладнання;
- здійснювати контроль за режимом зорового навантаження;
- давати інформацію про візуальні ознаки предметів;
- вчити свідомо спостерігати за процесами, що відбуваються в оточуючому середовищі;
- з компенсаторною метою приділяти увагу розвитку слухового сприймання (аналізувати слова за звуками);
- покращувати координацію рухів у мікро- і макросередовищі;
- використовувати разом з візуальним контролем слуховий та кінестетичний контроль. Таким чином тренуються рухові відчуття, виправляються недоліки психомоторної сфери;

- навчати дітей просторовій орієнтації;
- дитина має отримувати задоволення від вільного руху в просторі (вона повинна володіти певними навичками);
- учити сприймати простір кількома інформаційними каналами одночасно;
- у процесі орієнтування в просторі за точку відліку брати тіло (дати дитині уявлення про тіло, його частини) і предмети просторового середовища (наприклад, вікно, двері). Вчити робити перехід від однієї точки відліку до іншої;
- враховуючи специфіку дітей з психофізичними обмеженнями, не знижувати до них рівень моральних вимог;
- розширювати обізнаність з правилами та нормами поведінки (на прикладі життя близьких, знайомих, героїв книжок та кінофільмів);
- вчити адекватно оцінювати події, інформацію (робити разом з дитиною всебічний аналіз);
- виховувати позитивну соціальну поведінку в суспільстві (на прикладах з життя).

КОНСУЛЬТАЦІЇ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

Методи і прийоми розвитку та корекції емоційної сфери дошкільників з порушеннями зору

Емоції відіграють важливу роль у житті дітей, допомагаючи сприймати дійсність і реагувати на неї. Почуття панують над усіма сторонами життя дошкільника, надаючи їм особливого забарвлення і виразності, тому емоції, які вона відчуває, легко прочитуються на обличчі, у позі, жестах, в усьому поведінці.

Потрапляючи в дитячий садок, дитина потрапляє в нові, незвичні умови, в оточенні незнайомих йому дорослих і дітей, з якими доводиться налагоджувати взаємини. У цій ситуації дорослі повинні об'єднати зусилля для забезпечення емоційного комфорту дитини, розвитку уміння спілкуватися з однолітками.

Тому дорослі (батьки, вихователі) повинні прагнути до встановлення тісних емоційних контактів з дитиною, так як взаємовідносини з іншими людьми, їх вчинки – найважливіше джерело формування почуттів дошкільника: радості, ніжності, співчуття, гніву й інших переживань.

Розвивати емоційну сферу дитини, навчити його усвідомлювати свої емоції, розпізнавати і доволіно виявляти їх повинні не тільки фахівці-психологи, а й педагоги, вихователі, батьки. Знайомство дітей з фундаментальними емоціями здійснюється як у ході всього освітнього процесу, так і на спеціальних заняттях, де діти переживають емоційні стани, вербалізують свої переживання, знайомляться з досвідом однолітків, а також з літературою, живописом, музикою. Цінність таких занять полягає в тому, що у дітей розширюється коло усвідомлюваних емоцій, вони починають глибше розуміти себе та інших, у них частіше виникає емпатія по відношенню до дорослих і дітей. З допомогою сюжетно-рольових ігор, рухливих ігор і ігрових вправ, елементів психогимнастики, техніки виразних рухів, етюдів, тренінгів, психом'язового тренування, міміки і пантоміміки, літературних творів та казок (ігор-драматизацій) ми сприяємо розвитку емоційної сфери дитини.

Під час роботи з дітьми в даному напрямку важливо зробити акцент на розвиток наступних умінь:

- вміння розрізняти і порівнювати емоційні відчуття, визначати їх характер (приємно, неприємно, спокійно, дивно, страшно і т. д.);

- вміння одночасно спрямовувати свою увагу на м'язові відчуття і експресивні рухи, що супроводжують будь-які власні емоції і емоції, які відчують оточуючі.

В процесі занять використовується різноманітний методичний інструментарій:

1. Рольові гри (рольова гімнастика, включає рольові дії і рольові образи, і психодрама), які ґрунтуються на розумінні соціальної ролі людини у суспільстві. До основних порушень рольового розвитку у дітей зазвичай відносять рольову ригідність - невміння переходити з ролі в роль, рольову аморфність – невміння приймати будь-яку роль; відсутність рольової креативності – невміння продукувати нові образи, прийняття патологічних ролей.

2. Психогімнастичні ігри, що ґрунтуються на теоретичних положеннях соціально-психологічного тренінгу. У цих іграх формується:

- прийняття свого імені;
- прийняття своїх якостей характеру;
- прийняття свого минулого, теперішнього, майбутнього.

3. Комунікативні ігри:

- ігри, спрямовані на формування у дітей вміння побачити в іншій людині його переваги та забезпечувати іншого вербальними і невербальними «погладженнями»;

ігри та завдання, які сприяють поглибленню усвідомлення сфери спілкування;

- ігри, які навчають умінню співпрацювати.

4. Ігри та завдання, спрямовані на розвиток довільності, усвідомлення таких понять, як «господар своїх почуттів» і «сила волі».

5. Ігри, спрямовані на розвиток уяви: вербальні ігри, невербальні гри і «уявні картинки».

6. Ігри-драматизації. Їх перевага полягає в тому, що персонажами ігор стають самі діти. У ході гри діти не тільки отримують задоволення від пізнання навколишнього світу, але і при цьому вчаться керувати собою. Участь дітей в грі є добровільною. Елементами ігор виступають спеціальні вправи, об'єднані в групи і спрямовані на розвиток умінь довільної регуляції у різних сферах діяльності. Кожна вправа включає фантазію (думки і образи), почуття (емоції і переживання) і руху дитини. Щоб хід спільної гри не переривався, всі вправи об'єднуються змістом сюжетно-рольової гри. Відсутність яких-небудь зовнішніх атрибутів – одна з умов ігор. Всі предмети і події ігрового сюжету повинні бути уявним, тобто позначатися фізичними діями або замічатися предметами звичайного оточення. Кожна частина занять вирішує не одну, а декілька цілком самостійних завдань, по-своєму важливих для розвитку емоційної сфери дитини. У сюжет гри включаються творчі ідеї та пропозиції самих дітей.

7. Психогімнастика висловлює якийсь образ фантазії, яка насичена емоційним змістом. Психогімнастичні вправи використовують механізм психофізичного емоційного єдності. Наприклад, дитина не тільки виконує різкі ритмічні махи руками, а уявляє себе веселим зайчиком, грає на уявній трубі. Це вправа доставляє йому масу задоволення, включає його фантазію, покращує ритмічність руху. У послідовності психогімнастических вправ важливо дотримуватись чергування і порівняння протилежних за характером рухів (напружених і розслаблених, різких і плавних, частих і повільних, вільного просування в просторі і зіткнення з предметами), супроводжуваних чергуючим м'язовим розслабленням та напруженням.

Таке чергування рухів гармонізує психічну діяльність мозку. При цьому впорядковується психічна і рухова активність дитини, покращується настрій, скидається інертність самопочуття.

8. Вправи на розвиток емоційної сфери і емоційного контакту спрямовані на формування у дітей здібності розуміти, усвідомлювати, правильно висловлювати і повноцінно переживати свої і чужі емоції.

9. Комунікативні вправи, при яких відбувається тренування загальних здібностей невербального впливу дітей один на одного (емоційні прояви і контакти-пантоміми). У ці вправи включаються обмін ролями партнерів по спілкуванню і оцінка емоцій. Головним інструментом, яким оволодіває дитина, виконуючи дані вправи, є вміння співпереживати, звільнитися від емоційної напруженості, вільно проявляти емоції, активно спілкуватися.

10. Мімічні та пантомімічні етюди, в яких виразно виділяються окремі емоційні стани (радість, подив, інтерес, гнів...), пов'язані з переживанням тілесного і психічного задоволення або невдоволення. З допомогою етюдів діти знайомляться з елементами виразних рухів: мімікою, жестом, позою, ходом.

Зміст корекційної роботи з розвитку емоційної сфери структурно можна уявити наступним чином:

1. Комфортна організація режимних моментів.

2. Оптимізація рухової діяльності через організацію фізкультурно-оздоровчих заходів:

- оздоровчо-профілактичної гімнастики;
- фізкультхвилинок;
- спортивних ігор;
- рухливих ігор (у тому числі народних);
- ігрових завдань і вправ;
- розваг.

3. Ігротерапія:

- сюжетно-рольові ігри;
- ігри-вправи на емоції і емоційний контакт;
- комунікативні ігри;
- дидактичні ігри.

4. Арттерапія:

- малювання;
- ритмопластика;
- танець;
- музично-ритмічні рухи.

5. Заняття-образи, ігри-драматизації, казкотерапія.

6. Психогімнастика:

- етюди;
- міміка;
- пантоміміка.

7. Тілесно-орієнтовані методи, психом'язове тренування.

8. Відвідування кімнати психологічного розвантаження.

9. Завдання, спрямовані на:

- організацію спільної діяльності;
- складання розповідей;
- організацію театралізованих ігор і т.д.

10. Використання наочних посібників:

- фотографій;
- малюнків;
- схем;
- символів.

11. Використання медіатехнологій:

- презентацій;
- комп'ютерних корекційно-розвиткових ігор і вправ;
- фільмів, тощо.

Корекція та компенсація вторинних відхилень в розвитку дітей з вадами зору в умовах дошкільного закладу

Навчання та виховання дітей в групах комбінованого і компенсуючого типу для дітей з порушеннями зору направлено на корекцію та компенсацію вторинних відхилень в розвитку дітей, здійснення лікувально-відновлювальної роботи з виправлення косоокості та амбліопії, а також успішну підготовку дітей до навчання в школі.

Успішність рішення всіх цих задач залежить від рішення їх в тісному взаємозв'язку. У зв'язку з цим важливим є розвиток зору та зорового сприймання, бо неповноцінність першого зумовлює недостатній розвиток другого. Тому однією зі спеціальних задач корекційно-відновлювальної роботи в дитячих садках для дітей з вадами зору є розвиток способів зорового сприймання, зорової орієнтації при активному вправлянні та активізації зорових функцій.

Досить часто вправи на розвиток і активізацію зорових функцій носять малорухливий характер, що знижує рухову активність дітей з порушенням зору, яка і так страждає через зорово-рухову недостатність. Важливим є використання завдань, завдяки яким вирішуються загальноосвітні, корекційно-компенсаторні та лікувально-відновлювальні задачі, так як спеціально організоване навчання спрямоване на розвиток зорово-сенсорного досвіду в процесі виконання дітьми предметно-практичних дій, на диференціацію різних ознак та якостей об'єктів навколишнього середовища, що слугує вправлянню, активізації та відновленню зору.

Наприклад, в період відновлення гостроти зору важливо організувати систематичне вправляння амбліопічного ока у виділенні форми, кольору, величини предметів та їх зображень.

При далекозорості рекомендується посилене зорове навантаження, використовуються посібники і матеріали дрібного розміру. При близорукості не допускаються зорові навантаження, а посібники і матеріали даються більш крупного розміру.

Комплексний підхід до організації занять передбачає не лише вправлянню зору, розвиток зорових можливостей і формування математичних уявлень, але й забезпечує розвиток і активне включення в процес пізнання збережених аналізаторів та мови як ефективних засобів компенсації зорової недостатності.

Полісенсорний характер відображення оточуючого світу сприяє більш повному пізнанню, уточненню та збагаченню уявлень і формуванню цілісних, адекватних дійсності образів.

Формування цілісного і повного сприймання є важливою задачею в розвитку пізнавальної діяльності дітей з порушеннями зору. При навчанні таких дітей необхідно використовувати вправи на формування способів зорового

сприймання, обстеження, виділення якісних, кількісних, просторово-часових ознак та якостей.

Завдання на активізацію зорових функцій і розвиток зорового сприймання слугують не лише формуванню перцептивних дій, а й сприяють формуванню мислення дитини. Комплексність занять забезпечує активність дітей при розгляданні, обстеженні та зоровому виділенні ознак та якостей предметів, і в той же час у дітей розвивається зорова увага і зорова пам'ять.

Дітям з порушенням зору важко вдається рахунок предметів у великому просторі, предметів, що розташовані по колу, в декілька рядів, предметів, що не упорядочені. Для формування навичок правильного орієнтування і зорового вправлення треба пропонувати дітям рахувати навколишні предмети і об'єкти: іграшки, меблі, посуд і т.д. Спілкування в процесі лічби в реальному світі збагачує зорові образи у дітей.

Для розуміння просторових відношень та ознак треба вправляти в розміщенні різних предметів та об'єктів на мікро- та макроплощині. Такі завдання можуть носити характер зорових та усних диктантів, коли діти за зразком чи словесною вказівкою педагога розміщують, малюють, розташовують об'єкти.

Широке використання рухливих ігор, рухів та орієнтування за наданими схемами відповідно світловим, звуковим сигналам та словам педагога забезпечує формування практичного орієнтування у просторі.

Для підвищення зацікавленості до завдань та збагачення зорового досвіду дітей на заняттях необхідно використовувати різноманітний ілюстративний матеріал, при цьому для збагачення уявлень про об'ємні ознаки та якості предметів необхідно частіше використовувати об'ємні предмети.

Лічба та об'єднання в групи явищ та предметів: звуків дудочки, миготіння лампи, листя на гілці, квітів у вазі, гудзиків на одязі, дірочок на взутті – збагачує сенсорний досвід дітей з порушенням зору.

Залежно від стану зору і період відновлювальної роботи завдання по – можливості мають носити індивідуальний характер.

В цілях відпрацювання зорово-перцептивного контролю в процесі малювання на заняттях з математики слід широко використовувати контури і трафарети. Використання контурів і трафаретів дозволяє закріплювати і уточнювати уявлення про предмети, їх форму; образувати правильні зорово-просторові уявлення про способи зображення; співвідносити дії, що виконуються, з формою зображеного, що має важливе корекційне значення.

Для підвищення ефективності розвитку навичок зорово-просторового орієнтування слід використовувати дидактичні ігри, вправи та рухливі ігри

Особливості роботи з дітьми, що мають порушення зору в умовах інклюзивної освіти

Педагогам, які працюють з дітьми, які мають порушення зору, в умовах інклюзивного навчання важливо адаптувати до потреб цих дітей навчальне середовище ще до початку приходу такої дитини у клас. Якщо дитина є слабозорою, їй необхідні додаткове освітлення робочого місця, спеціальні підручники, зошити, збільшуюча техніка. Якщо дитина незряча, їй будуть потрібні підручники, надруковані шрифтом Брайля, текст, записаний для відтворення у звуковому форматі. При спікуванні з незрячою дитиною важливо дати їй зрозуміти, хто з нею розмовляє, даючи конкретну інформацію про себе. У класі не повинно бути жодних перешкод, які можуть заважати пересуванню дитини.

Важливо підготувати інших дітей у класі, які зможуть виконувати функції провідника для такої дитини. Педагог не повинен уникати таких слів, як «подивись», «дивись», тому що ці слова є природними і повинні ввійти в лексикон дитини. Учитель також повинен озвучувати все, що він пише на дошці. Пояснення вчителя не повинно бути швидким та складним – треба пояснювати просто, зрозуміло, з наведенням доказів, використовуючи додаткові, за можливості об'ємні наочні засоби. Від педагога вимагаються терпіння для багаторазового пояснення й надання вказівок про виконання завдання дитині, яка не бачить. Важливо давати таким дітям можливість ознайомитися з дидактичним матеріалом, який будуть використовувати під час уроку, ще до початку проведення самого уроку.

Педагоги класів з інклюзивним навчанням повинні попереджувати втомлюваність дітей з порушеннями зору, брати до уваги їх повільність у процесі читання, письма, яка передбачає звільнення навчального матеріалу від другорядного й несуттєвого. Необхідно чітко регламентувати безперервне зорове навантаження, яке не повинно перевищувати 5-7 хвилин для слабозорих дітей і 10-15 хвилин для дітей зі зниженим зором, хоча й таке навантаження може втомлювати багатьох дітей.

Слабозорі та сліпі діти можуть мати як знижену, так і завищену самооцінку. Відмічається, що незрячі старшокласники не вміють вести діалог, слухати співрозмовника, не ставлять запитань, не співвідносять свої висловлювання з висловлюваннями інших – при діалозі переходять на монолог. Тому важливо, починаючи з молодших класів, учити і привчати розуміти позицію інших, формувати навички спілкування. З метою створення сприятливої атмосфери у класі незрячу чи слабозору дитину слід представити всьому класу, дати дітям можливість поспілкуватися, стимулювати запитання з боку інших дітей і самостійної відповіді цієї дитини.

Педагогам, які працюють з дітьми, які мають порушення зору, треба пам'ятати, що для незрячих дітей основним каналом для сприймання інформації

є слух, тому важливо забезпечити можливість використання аудозаписів, можливість дитини сидіти ближче до вчителя. Педагог повинен висловлюватись чітко і розбірливо, а демонструючи малюнок, схему чи таблицю, робити їх чіткі пояснення.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу важливо використовувати широкий спектр дидактичного й технічного забезпечення:

- підготовку дидактичного забезпечення в альтернативній формі, наприклад, використовуючи збільшений, електронний чи рельєфний формат;
- призначення у класі консультантів для такої дитини, які можуть допомагати при записі матеріалу, читанні текстових фрагментів, за потреби супроводжувати дитину, яка не бачить.

Під час контролю процесу сприймання навчального матеріалу важливо враховувати, що учні з порушеннями зору виконують завдання значно повільніше, ніж інші діти. У ході заняття вчитель повинен частіше звертатись до учнів з порушеннями зору, залучати їх до групової роботи, використовуючи інтерактивні методи викладання, допомагати їм підвищити свою активність і комунікабельність.